

VATANDOSH

Madaniy-ma'rifiy gazeta. 2011-yil, 24-fevral, Nishona soni

BU KUNLARGA YETGANLAR BOR, YETMAGANLAR BOR...

Assalomu alaykum, aziz mushtariy!

Assalomu alaykum, O'zbekistonning zilzambil sog'inchini ortmoqlab yashayotgan muhtaram yurtdoshlar! Bugun biz Amerika tarixida, ehtimol, birinchi bor, kundalik gazeta orqali o'zbekona mehruhabbat, lutfi karam va o'zbekcha lahjai kalam bilan Siz azizlar qarshisida yuzma-yuz

turganimizdan baxtiyormiz. Bu "sehrli diyor" zaminida turib, endi siz bilan sof o'zbekcha zabonda gaplashamiz. Gazeta sahifalari orqali chordona qurib gurunglashamiz, dunyo xabarlari, O'zbekistonda bo'layotgan yangiliklar, o'z quvonchlarimiz va tashvishlarimiz xususida bir piyola choy ustida suhbat quramiz.

"Vatandosh" gazetasi, nasib qilsa, O'zbekistonning Amerika zaminidagi ilk qaldirg'ochi bo'ladi. Qaldirg'och – bahor elchisi, bo'lgani kabi, gazetamiz ham Dillar, Tillar, va alaloqibat, Ellar elchisiga aylanishiga shakshubha yo'q.

Bugungi kunda Amerika Qo'shma Shtatlarida yuzlab ommaviy axborot vositalari chop etiladi. Xitoy, arab, turk, ivrit va boshqa o'nlab tillarda nashr etilayotgan gazetalarni, tabiiyki, ushbu tilni biladigan, aniqrog'i mazkur millatga

mansub kishilargina mutolaa qilishadi. Ularda AQSH hayoti bilan birgalikda o'sha mamlakatga doir axborot va maqolalar beriladi. Bu, garchand kam sonli bo'lsa-da, shu diyorda istiqomat qilayotgan insonlarga ham ma'naviy, ham ruhiy jihatdan katta madad bo'lmoqda.

Biz "Vatandosh" gazetasini tashkil etish asnosida mo'jaz jamoamiz bilan uning kelajagi haqida ancha bosh qotirdik.

davomi
2-betda

Abdulloh Xo'ja: «VATAN MUSTAQIL-LIGI BIZ UCHUN HAM AZIZ!»

Biz o'zimizning ajdodlarimiz bilan juda faxrlanamiz. Arab mamlakatlarida bizlarni Imom Al-Buxoriy avlodlari deb bilishashadi, Yevropada bizni algebra fani asoschisi Al-Xorazmiy, dunyo fan olamida buyuk kashfiyotlar ochgan Al-Farg'oniy, Beruniy ajdodlari deya siylashadi. Tib fanlarining buyuk olimi Ibn Sino, nafis adabiyot namoyondasi Mir Alisher Navoiy avlodlari deb hurmatlashadi.

4-5-sahifalar

350 MING DOLLARLIK GILAM yoxud o'zbek o'g'loning g'aroyib sarguzashtlari

Ajabo, yillik daromadi qariyb 20 mlrd. dollar bo'lgan «Christie's» kompaniyasiga qarshi borib, uning kirdikorlarini fosh etishga jur'at etgan inson kim?

8-sahifa

BIOMETRIK PASPORT NIMA VA UNI QANDAY OLISH MUMKIN?

Yangi biometrik fuqaro pasporti 10 yil muddatga beriladi. Bundan tashqari, mamlakati-mizdan chet davlatlarga chiqmoqchi bo'lgan 16 yoshgacha bolalarga pasportlar 5 yilgacha bo'lgan muddatga beriladi.

13-sahifa

YOZIG'IMIZ NE EDI?

...Halima xonim diydoriga Vatan deb qaragan onamiz Tojiniso begimning maqbarasi G'uljuda, yangi imoratlar tagida yo'q bo'lib ketdi; akam Ne'matillo Istambulda, «Turkistonlik Ne'mat Jaynak» deb yozilgan sag'ananing ostida mung'ayib yotibdi...

Vo darig'! Bu dahshatlarga qaydin javob izlagayman, ne deb o'zimga taskin bergayman, otanamizni sog'insak, qayga borib, kimning boshida yig'lagaymiz, kimga tavof etib, qaysi tuproqqa boshimizni qo'ygaymiz. Bizning, biz kabilarning yozig'imiz ne edi?

14-15-sahifa

AMERIKADAGI O'ZBEK JAMIYATLARI VA UYUSHMALARI
3-sahifa

O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINING AMERIKADAGI TADQIQI VA TASHVIQI
6-7-sahifalar

GOLLIVUDDA AMIR TEMUR HAQIDA FILM ISHLANMOQDA
8-sahifa

TOG'LIKNING O'LIMI
16-sahifa
O'ZBEKNING FE'LI
17-sahifa

OXUNJON QIZIQ HANGOMALARI
20-sahifa
DONISHQISHLOQ LATIFALARI
20-sahifa

BU KUNLARGA YETGANLAR BOR, YETMAGANLAR BOR...

Davomi. Boshi 1-betda.

Shu yerdagi va O'zbekistondagi ziyoliylar bilan maslahatlashdik. Yangi nashrning minimum va maksimum loyiha dasturlari ishlab chiqildi. Uni ko'pchilik qo'llab-quvvatladi va har jihatdan ko'maklashishga tayyor ekanliklarini izhor etishdi.

Shunday qilib, ajdodlarimizning nazari tushgan bo'lsa-da, qadami yetmagan, ammo avlodlari ularning ezgu niyatlarini amalga oshirayotgan uzoq bir diyorda sof o'zbek tilida yangi qaldirg'och nashr – "Vatandosh" tavallud topayotir. Tabiiyki, u, eng avvalo, O'zbekistondan kuch-quvvat oladi va qaddini rostlaydi.

O'zbeklarda "Bir bolaga yetti mahalla ota-ona", degan ibratli maqol bor. "Vatandosh" ham tetapoya bo'la boshlagan davrda, unga Siz azizlardan madad va umidbaxsh tayanch kerak! Bu sizning gazetaga o'z maqola va takliflaringiz bilan muntazam qatnashib turishingizda, unga moddiy va ma'naviy ko'maklashishingizda zohir bo'ladi.

To'g'ri, dastlab "O'zga yurtida gazeta ochish zarurmi?" degan savollar ham o'rtaga tashlandi. Bu savol bizga "Inson xorijda ovqatlanishi shartmi?" degan iborani eslatadi. Ovqat insonning moddiy va jismoniy quvvat olish manbasi bo'lsa, gazeta uning ma'naviy va ruhiy sarchashmasidir. Buyuk adiblarning aksariyati, garchand boshqa tillarni mukammal bilsa-da, faqat o'z ona tillarida ijod qiladi. Ularning asarlari tarjimasi, istaymizmi-yo'qmi, asl manbasiday tiniq va jozibador bo'lmaydi. Shu tufayli har bir insonda aynan o'z ona tilida axborot olish ehtiyoji ustuvor o'rinda turadi. Qolaversa, bu gazeta ikki mamlakat o'rtasida ijtimoiy-ma'rifiy, ma'naviy-axloqiy aloqalarni mustahkamlashda ham asosiy ko'priki bo'lib xizmat qiladi. "Vatandosh" o'tonasi, yoru-birodarlari – bus-butun O'zbekistonni sog'inganlarning dardiga hechqursu bir tomchi malham bo'lib quyilishiga ishonamiz.

"Vatandosh" — oldi-qochdi, ur-yiqit, to's-to'polon kabi shov-shuvlardan xoli, bevosita va bilvosita ijtimoiy-ma'rifiy, badiiy-uslubiy yo'nalishdagi gazeta bo'ladi. Gazetxonlarimizning, biz bilan hamkorlik qiluvchi mualliflarimizning yoshi, jinsi, ma'lumoti chegaralanmaydi. O'zbek xalqining tarixi, buguni, ma'naviy yuksalishlari, ulug' darg'alar haqida hikoyalar, qadriyatlarimizning faqat millatimizgagina xosligi kabi mavzulardagi maqolalar qabul qilinadi va lozim topilsa, rag'batlantiriladi ham!

Shuningdek, "Vatandosh" o'zbek tilining sofligi uchun ham kurashadi! Chop etiladigan har bir maqolaning adabiy-badiiy jihatdan puxta bo'lishiga, til qoidalariga to'liq rioya etilishiga, alaloqibat, millat savodxonligini ta'minlashga asosiy e'tibor qaratiladi.

"Vatandosh" siyosiy o'yinlarni yoritmaydi. Aksincha, milliy qadriyatlarimizning badiiy va publitsistik siyosatini yaratadi! Xalqimizga xos va mos eziguliklar, fazilatlar, yaxshi a'mollar, savob ishlar, ma'naviy ne'matlarni guldasta etib, yana xalqning o'ziga armug'on etadi.

"Vatandosh" da har bir muhtariy o'z fikri va e'tiqodini oshkora hamda erkin bayon etish imkoniyati bor. Faqat muallif olgan axborot ishonchli va xolis manbalarga asoslangan bo'lishi lozim. Shu o'rinda aytib o'tishimiz lozimki, gazetamizda milliy, irqiy, etnik yoki diniy adovat qo'zg'atuvchi axborot va materiallar yoritilishiga mutlaqo yo'l qo'yilmaydi.

Bizning maqsadimiz adovat emas, adolatdir!

Bizning yo'limiz egrilik emas, to'g'rilikdir!

Ommaviy axborot vositalari bugun nafaqat ma'naviy-ma'rifiy tarbiya o'chog'i, balki katta biznes quroli hamdir. Shu jihatdan "Vatandosh", eng avvalo, Amerikadagi o'zbek sarmoyadorlarining, tadbirkor va ishbilarmonlarning eng chaqqon dastyoriga ham aylanadi. Endi ular o'z mahsulot va xizmatlarini Montana yoxud Texasga borib targ'ib qilmaydi. Bu borada O'zbekistonga ham borib-kelishning hojati yo'q. Qishning qahraton kunlarida ham, yozning jazirama issig'ida ham bu yumushni "Vatandosh" to'la o'z zimmasiga oladi. Ularning mahsulotlariga o'zbek tili bisotidagi eng shirin-shakar so'zlar bilan to'n kiydirilib, xaridorga tortiq etiladi. Yanada aniqroq ta'riflaganda, ular o'zlarining sohiblariga yangi kelinchaklik saruposida lutfi karam bilan kirib boradilar.

O'zbekistonning mustaqillikka erishganiga 20 yil bo'layotir. Shu davr mobaynida tarix tuproqlari tagida qolib ketgan Buyuk ipak yo'li qaytadan tiklandi. Yangi-yangi avtomobil yo'llari barpo etilmoqda. Xalqimiz yaratayotgan yangi temir izlarda teplovozlar pishqirib, O'zbekistonning nomini mag'ribdan mashriqqa, janubdan shimolga tashimoqda. Bizning niyatimiz ham xolis: bundan ming yil muqaddam Beruniy bobo ilk bora kashf

qilgan qit'ada yangi nashr ochish orqali O'zbekiston istiqloli shabadalarini okeanorti mamlakatlariga olib kelish! Taqdir taqozosi bilan bu yerda istiqomat qilayotgan yurtdoshlarimiz qalbiga Vatan mujdasini singdirish!

Bugungi kunda O'zbekistondamingga yaqin ommaviy axborot vositalari faoliyat ko'rsatmoqda. Afsuski, Amerikadagi yurtdoshlarimiz Vatandagi bu nashrlarni o'qiy olishmaydi. Bizning maqsadimiz O'zbekistondagi yangiliklarni yoritish bilan birga Vatandagi ommaviy axborot vositalari bilan mustahkam aloqa o'rnatish, Amerikada ham ularni targ'ib va tashviq etish. Ularda chop etilgan eng sara asarlarni Siz mushtariylar e'tiboriga havola etish.

Tabiiyki, bu xayrli ishda, siz aziz mushtariylar, bizga ko'makdosh bo'lasiz, degan niyatdamiz. Qolaversa, O'zbekistonning AQShdagi vakolatxonalarini, rasmiy va norasmiy idora va tashkilotlari yordamiga ham muhtojmiz.

Yaxshi niyat bilan tashkil etilgan "Vatandosh" gazetasi bilan hamkorlikda ishlayman, o'z mahsulot va xizmatlarimni ushbu nashrda targ'ib qilaman, bu yangi nashrning oyoqqa turib olishiga homiylik ko'rsataman, deganlarga hech qanday moneligimiz yo'q, eshigimiz Siz azizlar uchun hamisha ochiq!

O'zbekiston bag'ri hali dunyo bilmagan siru sinoatlarga boy. Al-Farg'oniy — al-jabr bo'lib, madadi Sino — meditsina bo'lib, bashariyat tafakkuriga o'z ta'sirini o'tkazmoqda, odamlarning dardiga shifo, ko'ziga nur bo'lmoqda, og'irini yengil, mushkulini oson qilmoqda. Ulug'bekning "Ziji Ko'ragoniy"si hali-hanuz jumlai kakhshonni nurafshon etayotgani tarixga ayon! Jahondagi yetti mo'jizadan biri hisoblanmish "Tojmaha"ni bunyod etgan Boburzodalar salohiyatiga dunyo tahsin o'qimoqda. Samarqanddagi tarixiy obidalar, Xiva mo'jizasi, Buxoro minorlari, Oqsaroyu Ko'ksaroylarni ko'rish uchun yetti iqlimdan kelayotgan sayyohlarning adog'i yo'q. Shohimardon manzaralari, Chimyon salohiyati, Zomin supasi, Oyqor tog'larining mahobati, Xonjizza tabobatiga yetganlar bor, yetmaganlar bor. Bugungi kunda ham o'z intilishi-yu iste'dodi bilan ilmi adabda, musiqayu jo'g'rofiyada, handasa-yu, aljabrda dunyo olimlarining so'lagini oqizayotgan yoshlarimiz serobdir!

"Vatandosh" gazetasi ulug' o'zbek xalqining ana shunday o'tmishi, buguni va ertasi haqidagi hikoyalarga boy bo'ladi. Siz unda Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Anvar Obidjon, Omon Matjon singari shoirlarning yangi she'rlarini mutolaa qilish barobarida bugungi el sevgan san'atkorlar bilan maroqli suhbatlarni o'qiydiz, buyuk kishilar hayotidan xabarador bo'lasiz. Xullas, bir nafas bo'lsa-da o'zingizni O'zbekistonda turgandek his etasiz. Shunda Vatan dardi sizning dardingizga aylanadi, Siz chetda turib o'zingizni shu yurt, shu Vatanga daxldor deb his etasiz. Zero, Vatanga daxldorlikdan ortiq saodat bormi, bu dunyoda?

Aziz gazetxonlarimiz!

Muhtaram yurtdoshlarimiz!

Sizni "Vatandosh" gazetasi Amerikadiyordidagi nishona soni bilan muborakbod etamiz. Nasib qilsa, siz bilan tez-tez uchrashib turamiz. Siz ham chetda turmaysiz, o'zingizning shirin so'zlaringiz, xotira va taassurotlaringiz, taklif va mulohazalaringiz bilan gazeta sahifalarida qatnashib turasiz, degan umiddamiz. Xalqimizda "Hashar elga yarashar", degan naql bor. O'z ishtirokingiz bilan bizga moddiy va ma'naviy jihatdan ko'maklashishingiz gazetamizning yanada mazmunli bo'lishi uchun xizmat qilishi, shubhasiz.

Alisher AYMATLI.
aymatli@vatandosh.com

Vatandini yaxshi yor bo'lmas!
VATANDOSH

Madaniy-ma'rifiy gazeta.
2011-yil, 24-fevral. Nishona soni

Muassis: «Vatandosh» Inc.
Bosh muharrir:
Davronbek Tojraliyev
Bosh muharrir o'rinbosari:
Alisher Aymatli

Manzil: 2715 Coney Island Ave,
Brooklyn, NY. 11235
Web-manzil: www.vatandosh.com
E-mail: info@vatandosh.com
Telefon: 646-397-0325
Adadi: 3000. Narhi: 25 cent.
Obuna uchun 646-397-0325 ga
qo'ng'iroq qiling. Yoki info@vatan-
dosh.com ga yozing.

«Vatandosh» dan materiallarni
ko'chirib bosilganda gazeta nomi
va web-manzili albatta ko'rsatilishi
shart.

© Vatandosh Inc. All rights reserved.
Vatandosh newspaper is published by
Vatandosh Inc. (2715 Coney Island Ave,
Brooklyn, NY. 11235)

AMERIKADAGI O'ZBEK JAMIYATLARI VA UYUSHMALARI

MA'LUMOT

TURKISTON-AMERIKA ASSOTSIATSIYASI

Manzili: 4 Princeton Ave, Dover NJ 07801.
Telefoni: 8623974135; 9733091364.
Elektron pochta manzili:
akwaja55@aol.com
Prezidenti: Abdulla Xo'ja

*Assotsiatsiya rahbari
Abdulla Xo'ja*

Turkiston-
A m e r i k a
Assotsiatsiyasi
n o d a v l a t -
notijoratmadaniy
t a s h k i l o t
bo'lib, sobiq
Ittifoq davrida
vatandan chiqib
A m e r i k a g a
kelib qolgan
turkistonliklar

tomonidan 1958-yilda tashkil etilgan. Tashkilotning asosiy maqsadi turli madaniy tadbirlar o'tkazish orqali AQShdagi turkistonliklarning o'zaro aloqalarini mustahkab, ularning birdamligini, jipsligini ta'minlashdir. Assotsiatsiya har yili shu maqsadda ona tilimizni saqlash, urf-odatlarimiz va madaniyatimizni asrab-avaylash va rivojlantirish doirasida turli madaniy tadbirlar o'tkazib keladi. Assotsiatsiya o'z bag'riga Amerikada istiqomat qiluvchi minglab o'zbek oilalarini jamlagan. Tashkilotga asli marg'ilonlik bo'lgan Abdulla Xo'ja rahbarlik qiladi.

CHIKAGO O'ZBEK-AMERIKA ASSOTSIATSIYASI

Manzili: P.O. Box No. 1782 Bridgeview, IL 60455. Telefoni: 1-708-380-0275. Internet manzili: www.uzbekchicago.org
Elektron pochta manzili: info@uzbekchicago.org
Prezidenti: Sirojiddin Nasafiy

Chikago O'zbek-Amerika Assotsiatsiyasi AQShning Chikago shahrida va uning atrofida yashovchi o'zbeklar jamiyati uchun 2009-yilda tashkil etilgan n o d a v l a t - n o t i j o r a t t a s h k i l o t i d i r. T a s h k i l o t g a S i r o j i d d i n N a s a f i y r a h b a r l i k q i l a d i.

Assotsiatsiyaning asosiy maqsad va faoliyatlari quyidagilardan iborat:

- O'zbek

*Assotsiatsiya rahbari
Sirojiddin Nasafiy*

jamiyati vakillarini moddiy va ma'naviy qo'llab quvvatlash;

- Jamiyat orasida o'zbek tilini asrab-avaylash va rivojlantirish;
- O'zbek madaniyati va urf-odatlarini saqlash va kundalik hayotga tatbiq etish;
- Diniy qadriyatlarga amal qilish;
- Farzandlarga o'zbek millati va urf-odatlarini haqida bilim berish;
- AQShga yangi kelgan millatdoshlarga har tomonlama yordam ko'rsatish;
- Navro'z, Ramazon va Qurbon hayitlari hamda Mustaqillik kuni bayramlari munosabati bilan doimiy madaniy-ma'rifiy tadbirlar uyushtirib, ularda o'zbek jamiyati vakillari ishtirokini ta'minlash.

"MURUVVAT" MARKAZI

Manzili: 2080 Ocean Ave, 2B. Brooklyn NY.11230
Telefoni: 646-500-1151

*Markaz rahbari
Tamara Nazarova*

"Muruvvat" m a r k a z i 2008-yilda tashkil topgan x a y r i y a t a s h k i l o t i d i r. T a s h k i l o t A Q S h d a y o r d a m g a muhtoj o'zbek j a m i y a t i vakillari uchun

ko'plab xayriya tadbirlari o'tkazish bilan birga, O'zbekistonga ham xayriya va yordam yuklari jo'natadi. Bulardan tashqari, o'zbek tili va madaniyati, urf-odatlarini va qadriyatlarini asrab-avaylash va rivojlantirish maqsadida ham markaz ko'plab tadbirlar, madaniy kechalar uyushtirib kelmoqda. Ushbu tadbirlardan tushgan mablag'lar tashkilotning xayriya loyihalariga sarflanadi. Markazga Tamara Nazarova rahbarlik qiladi.

"VATAN" MARKAZIY OSIYO ASSOTSIATSIYASI

Manzili: 8-40 57th Avenue, Corona, NY, 11368-3667. Telefoni: 1 7186995542
Internet manzili:
www.centralasiavatan.org
Elektron pochta manzili:
gulolim52@yahoo.com
Prezidenti: Gulchehra Alimova

"Vatan" Markaziy Osiyo Assotsiatsiyasi O'rta Osiyo va sobiq Sovet Ittifoqidan AQShga "Grin-karta" orqali kelgan insonlarga moddiy-ma'naviy va huquqiy yordam ko'rsatish maqsadida 2000-yilda Nyu York shahrida tashkil etilgan. Hozirda tashkilotning o'n mingga yaqin a'zosi bor. Shuningdek, tashkilot global

*Assotsiatsiya rahbari
Gulchehra Alimova*

m i q y o s d a ham faoliyat olib borib, uning Angliya, Germaniya, Shvetsiya, Kanada, Isroil kabi o'lkalarda ham a'zolari va hamkorlari bor. Vatandoshlarimiz va m a r k a z i y o s i y o l i k l a r n i n g madaniy-

ma'rifiy qadriyatlarini saqlash hamda asrab-avaylash maqsadida assotsiatsiya muntazam bayram tadbirlari va turli madaniy tadbirlarni uyushtirib keladi. Tashkilotning "Central Asia Vatan" jurnali 2005-yildan buyon chop etiladi.

Tashkilotga Gulchehra Alimova rahbarlik qiladi.

"UZBEK NEW YORK TV" TELEKANALI

Telefoni: 1(718)-600-6518
Internet manzili: www.uzbekny.tv
Elektron pochta manzili: info@uzbekny.tv

"U z b e k New York TV" telekanali A m e r i k a Q o ' s h m a S h t a t l a r i d a y a s h o v c h i o ' z b e k l a r j a m i y a t i o r a s i d a o ' z b e k t i l i n i saqlab qolish va rivojlantirish niyatida o'zbek tilida ko'rsatuvlar t a y y o r l a s h

va namoyish qilishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Telekanal o'zbek millatining uzoq yillik boy tarixi, madaniyati, san'ati, urf-odatlarini, turli xil bayramlari va marosimlari bilan o'sib kelayotgan yangi avlodni tanishtirish va bu borada ularning bilimlarini o'shish maqsadida haftalik teledasturlar tayyorlab efirga uzatadi. Shuningdek, jahon miqyosida ilm-fan, madaniyat, sport va boshqa sohalarida yuqori pog'onalarni zabt etayotgan o'zbekistonliklar hayoti va faoliyati haqida video lavhalar tayyorlash va namoyish qilish telekanal faoliyatida muhim o'rin tutadi.

Telekanalga Ilhom Kenjaboyev rahbarlik qiladi.

*Telekanal rahbari
Ilhom Kenjaboyev*

Abdulloh Xo'ja: «VATAN MUSTAQILLIGI BIZ UCHUN HAM AZIZ!»

Taqdir taqozosi bilan o'tgan asrning 20-30-yillarida ikki millionga yaqin o'zbek oilalari qizil imperiya changalidan qochib, o'z vatanlarini tashlab ketishga majbur bo'ldilar. Afg'oniston, Pokiston, Hindiston, Eron, Turkiya, Saudiya Arabistoni va boshqa mamlakatlarda o'zbek oilalari paydo bo'la boshladi. O'tgan asr 50-yillarining oxiridan boshlab AQShga ko'pchilik o'zbeklar ko'chib kela boshladilar. Ular kim? U yerda nima bilan mashg'ul? O'zlarining milliy urf-odatlarini va ona tillarini saqlay oldilarmi? Shu va shunga o'xshash savollarga javobni biz mustaqillik sharofati bilangina bilish imkoniga ega bo'ldik. Yaqinda Amerika Qo'shma Shtatlariga qilgan navbatdagi tashrifim chog'ida o'zbek vatandoshlarimiz bilan yana bir bor uchrashib, mazkur savollarga javob izlashga urinib ko'rdim. Bugungi suhbatdoshim «Turkiston-Amerika» o'zbek jamiyati prezidenti Abdulloh Xo'ja Akbarxo'ja o'g'illaridir. O'zbekona yasatilgan dasturxon atrofidagi Iliq va samimiy suhbatimiz Nyu-Jersi shtatining Parsippany shahrida joylashgan shinamgina hovlida bo'lib o'tdi.

- Muhtaram Abdulloh Xo'ja janoblari, suhbatimizni turkistonliklarning yaqin o'tmishidan boshlasak ...

- Avval, nima uchun o'zbeklar xorijga chiqib ketganlar, degan savolga javob izlaylik. XX asrning 20-30-yillarida 2 millionga yaqin o'zbekning o'z vatanidan chiqib ketishiga sabab bo'lgan asosiy omil shuki, Turkiston yerlari Chor Rossiyasi va keyinroq bolsheviklar tomonidan bosib olindi. Turkistonda Qo'qon Muxtoriyati va milliy istiqol harakati bostirildi. O'zbek xalqining yer-suv va boyliklari bolsheviklar tomonidan tortib olinib, talandi. Qadimiy Turkiston toptaldi. O'zbekiston majburan SSSRga qo'shib olindi. O'zbek xalqi bolshevik stalinchilar tomonidan genotsid qilindi va ishonchli malumotlarga qaraganda 1917-1938-yillar orasida 6 million xalq qirildi.

II Jahon urushi davrida Stalinchilarning qo'pol xatolari sababli frontning old chiziqlarida va fashist konslagerlarida yarim million o'zbekning qirib tashlanishi hamda boshqa voqealar XX asrda o'zbeklarning dunyo mamlakatlariga migratsiya qilinishiga asosiy sabablardan biri bo'ldi. Ular Afg'oniston va Sharqiy Turkiston orqali Saudiya Arabistoni, Turkiya, Eron, Suriya va keyinchalik Yevropa hamda Osiyoning boshqa mamlakatlariga o'ta boshladilar.

- Amerikaga birinchi o'zbeklar qachon kirib kelgan?

- 1917-yili AQSh Kongressi immigratsiya to'g'risida birinchi qonunni chiqaradi. Mazkur qonunga muvofiq, osiyoliklarga umuman kvota ayratilmaydi. Faqat ramziy ma'noda Xitoy va Usmonli imperiyasidan (Turkiya) 3-4 oilaning kirishiga ruxsat berilgan, xolos. O'zbeklar Amerikaga I Jahon urushidan keyin kirib kela boshladilar. Shunday o'zbeklardan biri rus xotini orqasidan (oila a'zosi sifatida) Kaliforniyaga kelib qolgan. Lekin u turkistonlik sifatida emas, rus xotini qaramog'idagi shaxs o'laroq bu yerga kelgan. U o'zi yakka holda kela olmas edi, chunki Turkiston umuman kvotaga (ro'yxatga) kiritilmagan o'lka hisoblangan. U kishi ancha yil Kaliforniyada yashadi va bundan 15 yil avval vafot etdi.

II Jahon urushi va undan keyin AQShga kelib qolgan 9 ta turkistonlik bo'lgan, ularning orasida ko'pchiligi o'zbeklar. Ulardan yettitasi Nyu York shahrida va ikkitasi Pensilvaniya shtatida yashaganlar. Ularning ham xotinlari rus, latish, ukrain va boshqa Yevropa millatiga mansub bo'lganidan rafiqalari soyasida Amerikaga kirib kelishgan. Ma'lumki, 1945 yildan keyin G'arbiy Germaniyada xalqaro siyosiy tashkilot ABN

(Antibolshevik Block Nations –bolshevizmga qarshi millatlar birlik bloki) siyosiy tashkiloti, undan keyin nosiyosiy INKOPOR (International Committee for Political Refugees - Ikkinch Jahon urushidan so'ng G'arbiy Germaniyaning Bavariya hududida tashkil qilingan siyosiy qochoqlarning baynalmilal ijtimoiy tashkiloti) tashkilotining tuzilishida turkistonlik muhojirlar Vali Qayumxon, Boymirza Hayit, Ro'zi Nazar, Ergash Sheramat, Husayn Ikrom va boshqalar faol ishtirok etdilar va ularning faoliyatini yurgizishda o'z hissalarini qo'shishdi. Aynan ana shu faollarning sa'y-harakatlari tufayli 1951 yilning dekabrda Kongress turkistonliklarni AQShga kiritish bo'yicha maxsus rezolyutsiya chiqaradi. Unga ko'ra, har yili O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmanistondan 15 oilaga AQShga ko'chib kelishiga ruxsat beriladigan bo'ldi.

- O'zbeklarning AQShga ko'chib o'tish bosqichlari haqida ham ma'lumot bersangiz.

-AQShda bugungi kunda 20 mingdan ortiq etnik amerikalik o'zbeklar istiqomat qilishadi. Ularning aksariyati bundan 30-40 yil ilgari Osiyo va Yevropadan ko'chib o'tishgan. O'zbek oilalarining Amerikaga ko'chib o'tishini to'rt bosqichga bo'lsa bo'ladi:

O'zbek emigrantlarining birinchi to'liqini: II Jahon urushidan so'ng Yevropada ma'lum sabablarga ko'ra qolishga majbur bo'lgan o'zbeklar. 40-yillar oxiri va 50-yillarida Amerikaga kelgan dastlabki o'zbeklar guruhini tashkil qilishdi. Aynan shu vaqtda Amerikada «Turkiston-Amerika» assotsiasiyasiga asos solindi. Birinchi o'zbeklar asosan Vashington, New York shahri hamda Virjiniya, Kaliforniya, Pensilvaniya shtatlariga ko'chib o'tishdi. Birinchi o'zbeklar orasida ko'proq ziyoli, o'qimishli, intellektual qobiliyati yuqori kishilar bo'lgan. Ular asosan o'quv yurtlarida, universitetlarda va xalqaro ommaviy axborot vositalari tizimida faoliyat yurgizishgan. Ularning ko'pchiligi xalqaro ilmiy-siyosiy konferensiyalarda ishtirok etib, kitob va maqolalar chop etishgan, Turkistonni sovetlar changalidan ozod etish uchun harakat qilganlar. Bugungi kunda Amerikada ularning ikkinchi va uchinchi avlodi yashamoqda.

O'zbek emigrantlarining ikkinchi to'liqini: 1960 yildan boshlab Turkiyadagi o'zbeklar ham Amerikaga ko'chib o'ta boshladilar va AQShdagi migrant o'zbeklarning asosiy qismini tashkil qilishdi. O'zbeklarning Amerikaga ko'chib o'tishiga AQShdagi mavjud bir qancha jamoat tashkilotlari, jumladan Nyu Yorkda joylashgan Tolstoy Fondi

TAHRIRIYAT MA'LUMOTNOMASI:

Abdulloh Xo'ja, Turkiston–Amerika Assotsiasiyasining (TAA) Prezidenti. Abdulloh Xo'ja TAAning prezidentlari orasida eng ko'p, ya'ni 6 marta qayta saylangan bo'lib, (1981–1987, 1993–1995, 2004-yildan) umumiy hisobda 15 yil davomida ushbu jamiyatga prezidentlik qilib kelmoqda. U Kobul shahrida 1951 yili tug'ilgan. Buyuk Britaniyaning Dunstabl kollejida ta'lim olgan. 1974-yildan AQShda yashaydi. 12 yil davomida AQSh «Asir millatlar haftaligi» xalqaro nufuzli tashkilotining butun Amerika boshqaruvi rahbari o'rinbosari lavozimida faoliyat yurgizgan. 1984-yili esa mazkur xalqaro nufuzli tashkilotga rahbarlik qilgan.

Abdulloh Xo'janing TAA oldidagi eng katta xizmati: 1982-yili Nyu-York shahrining Bruklin hududida joylashgan TAA sobiq milliy-madaniy markazi barcha ipoteka qarzlardan qutuldi, buning natijasida TAAning moliyaviy masalalarda oldinga siljishi va o'sishi ta'minlandi. 2006-yili Nyu-Jersida turkistonliklar qabristoni uchun yangi maydon ajratildi. Abdulloh Xo'ja 2008-yili Doverda TAA ning yangi Milliy-madaniy markazini barpo etishda barcha tashkiliy masalalarga shaxsan rahbarlik qildi.

(Tolstoy Foundation, located at Valley Cottage, New York) yordamlarini ayamadilar. Bundan tashqari o'sha davrda biznes sohasida ishlari yurishgan vatandoshimiz Isoqjon Narziqul ham o'zbek muhojirlarining AQShga ko'chib kelishi, ishga joylashuvi va boshqa ijtimoiy masalalarini hal etishga beg'araz yordam ko'rsatgan. Bu masalada u rafiqasi (Merry Narziqul) yordami bilan yuzdan ortiq o'zbekka yordam berdi. Ko'chib kelgan vatandoshlarimiz asosan Nyu York shahrida, shuningdek Nyu-Jersi, Florida, Pensilvaniya, Virjiniya, Illinoys shtatlarida joylashadilar. «Turkiston-Amerika» jamiyati orqali amerikaliklar turkistonliklarning kimligi, tarixi va madaniyati bilan tanishdilar. Ikkinchi to'liqida kelgan o'zbeklarning ko'pchiligi biznes, tijorat, qurilish, transport, tibbiyot, advokatura va xalq xo'jaligining boshqa sohalarida faoliyat yurgizib, keyinchalik katta muvaffaqiyatlarga erisha boshlashdi. Bugungi kunga kelib ularning ko'pchiligi biznes va boshqa sohalarida yetarli tajriba yig'ib, jamiyatda o'z o'rinlarini egallashgan. Aksariyati o'z xususiy korxonasiga, advokatura, tibbiy poliklinika, supermarket, kafe, restoranlariga ega.

O'zbek emigrantlarining uchinchi to'liqini: 1979 sovet armiyasi kuchlari Afg'onistonga

bostirib kirishi oqibatida ko'p o'zbeklar Afg'onistondagi yashab turgan joylarini tashlab AQShga ko'chib o'tishlariga majbur bo'ldilar. Ular asosan Nyu York, Chikago, Indianapolis, Blumington shaharlarida hamda Indiana, Luiziana, Merilend va boshqa shtatlarga ko'chib o'tishdi. Uchinchi to'liq bilan Amerikaga ilm-fan sohasida, Islom dini bo'yicha kuchli mutaxassislar kirib keldi. Tijorat-biznes sohasida Afg'onistonda yetakchilik qilgan bir qancha o'zbeklar AQShga ko'chib o'tib, o'z sohalarini davom ettirdilar.

O'zbek emigrantlarining to'rtinchi to'liqini: O'zbekiston 1991 yili mustaqillikka erishganidan so'ng AQShga o'zbeklarning ko'chib o'tishi ancha yengillashdi. "Green Card" lotereyasi bo'yicha 1992 yildan boshlab har yili minglab oilalar AQShda yashab, ishlash uchun ko'chmoqda. Bundan tashqari, «Umid» jamg'armasi bo'yicha yuzlab yoshlar AQShning turli shtatlarida joylashgan universitetlarda ta'lim olishdi. Har yili O'zbekistondan AQShning "Fulbright", "AKSELS", "AYREKS" va boshqa dasturlari bo'yicha minglab vatandoshlarimiz Amerikada malaka oshirib kelishmoqda. Shuningdek, kontrakt bo'yicha ham har yili minglab vatandoshlarimiz Amerikaga borib ishlab kelishmoqda. To'rtinchi to'liqida borgan o'zbeklarimizni barcha shtatlarda uchratsa bo'ladi. Xullas, har yili minglab o'zbeklar AQShda o'qish, ishlash va yashash uchun ko'chib o'tmoqdalar. Misol uchun, AQSh Davlat Departamentiga qarashli Vashington ProFile Axborot-tahlil agentligining 2003-yil tarqatgan xabarga ko'ra shu yili 1480 o'zbek AQSh fuqaroligini qabul qildi va 1445 kishi "Green Card" sohibi bo'lib, Amerikada yashash uchun ko'chib o'tganlar. 2004-yili esa 1800 o'zbekistonlik "Green Card" sohibi bo'lishdi.

- O'zbekistonning dunyo sivilizatsiyasiga, ta'lim, fan, adabiyot, islom dini rivojlanishiga qo'shgan hissasi to'g'risida nimalar deya olasiz?

- Biz o'zimizning ajdodlarimiz bilan juda faxrlanamiz. Arab mamlakatlarida bizlarni Imom Al-Buxoriy avlodlari deb bilishadi, Yevropada bizni Buyuk munajjim, astronom Ulug'bek, algebra fani asoschisi Al-Xorazmiy, dunyo fan olamida buyuk kashfiyotlar ochgan Al-Farg'oni, Beruniy ajdodlari deya siylashadi. Tib fanlarining buyuk olimi Ibn Sino, nafis adabiyot namoyondasi Mir Alisher Navoiy avlodlari deb hurmatlashadi. Bularning hammasini o'zbeklarning dunyo sivilizatsiyasiga qo'shgan katta hissasi deb qarash kerak. Bu insonlarning noyob kitoblari Vashington, Nyu Yorkdagi eng katta kutubxonalarda saqlanishi aytgan gaplarimga dalil bo'la oladi.

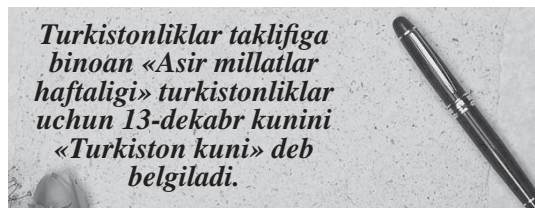
- Ilgari O'zbekistonni qanday tasavvur qilgan edingiz? Tashrif chog'ida sizni nima hayratlantirdi?

- Ilgari O'zbekiston to'g'risida otabobalarimiz juda ko'p narsalarni gapirganlar. Toshkentni sharqona uslubda qurilgan o'rtamiyona shahar deb o'ylandim. Lekin uning go'zalligi va basavlatligini ko'rib juda hayratlandim. Keng va ravon ko'chalar, zamonaviy mehmonxonalar, oliygohlar, savdo markazlari, bir qancha teatr va muzeylar meni hayratga soldi. Viloyatlarga tashrif buyurganimda har bir viloyatning boshqasidan tubdan farq qiluvchi jihatlari meni hayratlantirdi. Men birinchi navbatda Marg'ilonga borib, uyimizni topdim, u yerdagi oddiy va mehmondo'st o'zbeklar bilan suhbatlashdim. O'tgan ajdodlarimga fотиha qilib, ko'p joylarni ziyorat qildim... Nahordagi oshlarda, to'y-ma'arakalarda ishtirok etib, bu yerlardagi urf-odatlarini o'rgandim. Buvam va

otamning vasiyatlarini amalga oshirganimga ichimdan xursand bo'ldim. Xalqimizning mehnatkashligi, mehmondo'stligi, bir-birlariga hurmati, urf-odatlarimizni bugungi kungacha saqlab kelayotganligining shohidi bo'ldim.

- Hurmatli Abdulloh aka, endi suhbatimizni «Turkiston-Amerika» o'zbek jamiyati to'g'risida davom ettirsak. Mazkur tashkilot tarixi haqida bizga qisqacha ma'lumot bersangiz.

- «Turkiston-Amerika» jamiyati o'tgan asrning 50-yillari so'ngida Amerikaga ko'chib o'tgan o'zbeklar tashabbusi bilan tashkil qilingan. Bu nodavlat notijorat tashkiloti maqomiga ega bo'lib, barcha turkistonlik vatandoshlarni birlashtiradi. Uning faoliyati vatandoshlarimizga ko'maklashish, ona tilimiz, milliy urf-odatlarimizni saqlash, joylarda marifiy-madaniy, mehr-muruvvat tadbirlarini tashkil qilishga yo'naltirilgan. Mazkur g'oyani amalga oshirish maqsadida oldin Nyu-Yorkda, keyinchalik esa Pensilvaniya shtatidagi Filadelfiya shahrida Isoqjon Narziqul, Ergash Shermat, Maqsud Bek, Ro'zi Nazar, Husayn Ikrom Xon va Sharafjon Alibek tashabbusi bilan «Turkiston-Amerika» assotsiatsiyasiga (TAA) asos solinadi. Ular tashabbus guruhi tuzib, mazkur nohukumat tashkilotining Nizomi va boshqa dasturiy hujjatlarini tayyorlashadi. Barcha hujjatlar Pensilvaniya shtati qonunlari asosida tayyorlanib, Filadelfiya shahri ma'muriyati tomonidan 1958-yil 13-dekabrda ro'yxatga olinadi.

1960-yilning oxirida TAA jamiyati AQShning boshqa shtatlardagi yashab turgan Turkiston zaminidan chiqqan barcha millat vakillarini birlashtirish masalasini o'rta qo'ydi. Nyu Yorkka AQShning barcha shtatlarida yashovchi turkistonliklarning 300 nafar vakili yetib kelishdi. Bu yerda o'tkazilgan konferensiyada TAAning yangi Nizomi va dasturiy hujjatlari tasdiqlandi. Mazkur anjuman Isoqjon Narziqulni TAAning birinchi prezidenti etib tasdiqlaydi. TAA Konferensiyasi tomonidan tasdiqlangan Nizom va dasturiy hujjatlar mazkur jamiyatni umum federal statusiga o'tkazish maqsadida Nyu-York shahri ma'muriyati tomonidan qayta ro'yxatdan o'tkaziladi. Bugungi kunda bizning jamiyatimiz Amerikada o'z nufuzi va obro'-e'tiborga ega yirik nodavlat tashkilotlardan hisoblanadi. Biz AQSh hukumati bilan keng qamrovli aloqalarni o'rnatganmiz. Mamlakatning siyosiy hayotida faol ishtirok etmoqdamiz.

O'tkazayotgan barcha tadbirlarimiz rang-barangligi bilan bir-biridan ajralib turadi. Ayniqsa, Navro'z, O'zbekiston va AQSh mamlakatlarining mustaqillik kunlari, ro'za-ramazon, hayit va boshqa bayramlar bizlarda keng nishonlanadi. Biz barcha tadbirlarga turkistonlik do'stalarimiz qozoq, qirg'iz, uyg'ur, tojik, turkman va boshqa millat vakillarini ham taklif qilib, ular bilan og'a-inidek yashamoqdamiz. Tashkilotimiz nizomiga ko'ra, har ikki yilda jamiyatimiz prezidentligi uchun saylov o'tkaziladi, men birinchi bor 28 yoshimda mazkur tashkilot rahbari etib saylanib, yana mazkur lavozimga sakkiz bor saylanganman. Barcha ishlarni tashkil qilish uchun jamiyatning boshqaruv hay'ati saylanadi. Jamiyatimiz tizimida oqsoqollar kengashi, ayollar va alohida yoshlar qanoti ham mavjud. Bugungi

kunda Nyu-Jersida jamiyatimizning katta bir Milliy madaniy markazini barpo etganmiz.

- «Turkiston-Amerika» jamiyati faqat madaniy-ma'rifiy tadbirlar bilan shug'ullandigan tashkilotmi yoki jiddiy siyosiy maqsadlarni ham o'z oldiga qo'yganni?

Aslida, «Turkiston-Amerika» jamiyati siyosiy maqsadda ta'sis etilgan edi. G'oya – Turkistonni sovetlar changalidan ozod etish, xalqqa erk berish va mustaqil davlat qurilishiga yo'l ochish bo'lgan. Ular «Turkiston-Amerika» jamiyati nizomida ham asosiy talablar sifatida ko'rsatilgan. Turkiston xalqi ham jahondagi boshqa xalqlar kabi hur, erkin, ozod bo'lishga haqli edi. O'zbekiston mustaqillikka erishguncha jamiyatimiz faoliyatida aynan shu narsalarga ko'proq e'tibor berib kelindi. O'tkazgan barcha tadbirlarimizning asosiy mazmuni va maqsadi ham Sovet tuzumiga chek qo'yish edi. Bu g'oyani amalga oshirishda biz turli siyosiy tadbirlar tashkil qildik.

- Bu borada «Turkiston-Amerika» jamiyatining o'tkazilgan tadbirlari xususida aniq misollar keltirsangiz.

- Bu borada yirik siyosiy tadbirlarimizdan biri bu "Asir millatlar haftaligi" doirasida har yili 13-dekabr – «Turkiston kuni» tadbirimizni o'tkazilishidir. 1958-yilning iyulidan boshlab AQShda «Asir millatlar haftaligi» o'tkazilib kelinmoqda. AQSh Kongressining ikkala Palatasi tomonidan qo'llab-quvvatlangan va qabul qilingan 86–90-sonli «Asir millatlar to'g'risida»gi Qonunni 1958-yil 17-iyul kuni AQSh sobiq Prezidenti D. Eyzexauer imzolagan. Ushbu tadbir 50 yildan beri o'tkazilib kelinmoqda. Mazkur Qonunga muvofiq, «Asir millatlar haftaligi» har yili iyul oyining uchinchi haftasida o'tkaziladi. Har yili AQSh prezidentlari mazkur tadbirni o'tkazish uchun yangi qonunga imzo chekadi. «Asir millatlar haftaligi» ro'yxatiga kommunistlar g'oyasi asoratidan ziyon ko'rgan 45 ta davlat kiradi. Qonun ushbu davlatlarni kommunizm g'oyasidan ozod etishni ko'zda tutadi. «Turkiston–Amerika» assotsiatsiyasi ham ushbu haftalikda ishtirok etish uchun qo'shildi. Turkistonliklar taklifiga binoan «Asir millatlar haftaligi» turkistonliklar uchun 13-dekabr kunini «Turkiston kuni» deb belgiladi. Amerikada bu g'oyani birinchi bo'lib ilgari surgan va mazkur qonun tashabbuskori Vashington universiteti professori Lev Dobryanskiy degan bir inson bo'lgan.

- Nima sababdan aynan 13-dekabr «Turkiston kuni» deb tanlangan?

- Tarixdan ma'lumki, 1917-yilning 13-dekabr kuni yuz mingga yaqin Toshkent mehnatkashlari, ziyolilari, din ulamolari hurriyat, ozodlik va Qo'qon muxtoriyatini bayram qilib uni qo'llab-quvvatlash maqsadida ko'chalarga tinchlik va birdamlik namoyishiga chiqadilar. Lekin, bolsheviklar armiyasi ularga qarshi tashlanib zambarak va pulemotlardan o'qqa tutadi. Tinch namoyishda ishtirok etgan minglarcha begunoh odamlar shahid bo'ladilar, shahar qonga botiriladi... Shuning uchun biz, har yili bu tadbirga jiddiy tayyorgarlik qilib unga siyosiy tus berib Turkiston milliy ozodligi uchun jon bergan shahidlarni yod olib, qur'on o'qiyamiz, eslaymiz, yoshlarga tariximizning og'ir kunlari haqida gapirib beramiz. Vashington va Nyu York ko'chalarida minglab turkistonliklar manifestatsiya va mitinglarda ishtirok etishib, dunyo jamoatchiligi e'tiborini Turkiston milliy ozodligiga qaratishga harakat qilganmiz. Bundan tashqari, «Turkiston kechalari», «Jahon o'zbeklari forumi» va boshqa siyosiy tadbirlar, turli ilmiy va ommabop konferensiyalar o'tkazilib turiladi.

(Davomi kelgusi sonda.)

Mavlon SHUKURZODA suhbatlashdi.
shukurzoda@vatandosh.com

O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINING

MILLATIMIZ OYINASI

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, o'zbek tiliga, uning tarixi, madaniyati, qadimgi yodgorliklarini o'rganishga qiziquvchi xorijliklarning soni oshdi va oxirgi yillarda yanada oshib bormoqda.

AQSh mutaxassis va talabalari O'zbekistonni O'rta Osiyoning tarixiy markazi sifatida biladilar. Xorijlik aksariyat talaba va mutaxassislar o'zbek tilini intensiv ravishda qisqa muddatli kurslarda o'rganadilar. AQShning Indiana, Vashington, Harvard, Viskonsin va boshqa bir necha universitet hamda til o'rgatish markazlarida o'zbek tilini o'rgatish yozgi kurslari muntazam ish olib boradi. Chet elliklar uchun shunday kurslar O'zbekiston Milliy universiteti, Jahon tillari universiteti va Samarqand chet tillar institutida ham bor.

Indiana universiteti qoshida 25 yildan buyon yozda va akademik yil davomida O'rta Osiyo tillarini o'rgatish kurslari tashkil etilib kelinmoqda. Shu bilan birgalikda Indiana universitetida 2003-yildan beri akademik yil davomida o'zbek tilini Ohayo Davlat, Michigan, Michigan Davlat, Ayova universitetlariga masofada o'qitish tashkil etilgan.

Oxirgi o'n yil davomida esa Indiana universitetining talabalari akademik yilda o'zbek tilini to'rt (Introductory, Intermediate, Advanced, ADLS) bosqichda o'rganib, olgan bilimlarini ilmiy izlanish, tarjimonlik va boshqa sohalarda qo'llamoqdalar. Universitetni bitirib, magistrlik va doktorlik diplomlarini olgan yosh amerikaliklar AQSh Davlat Departamenti, Nodavlat tashkilotlar va boshqa turli sohalarda ishlamoqdalar.

O'zbek tilini xorijliklarga intensiv o'rgatishda ingliz tilini xorijiy til sifatida o'rgatish ilg'or tajribasidan foydalaniladi. Ingliz tilini xorijiy til sifatida o'rgatish metodikasi yuz yillar davomida rivojlanib va yangilanib kelgan. Bu borada zamonaviy metodik qo'llanmalar, darsliklar, audio-video va komputer o'quv qo'llanmalari yaratilgan.

O'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitishni samarali tashkil etish uchun zamonaviy

TAHRIRIYAT MA'LUMOTNOMASI
Malik Xo'jayev 2002 yilda Indiana universitetiga o'zbek tili o'qituvchisi (Uzbek Language Lecturer) vazifasiga ishga kelgan. Undan oldin Samarqand viloyat til markazining direktori va ingliz tili o'qituvchisi, viloyat ingliz tili o'qituvchilari assosiasiyasi rahbari bo'lib ishlagan. Tanlovdan o'tishiga ingliz tilini o'qitish, til o'rgatishni samarali tashkil etish, zamonaviy til o'rgatish metodikasini joriy etish bo'yicha ko'p yillik tajribasi, Yevropa va AQShning bir necha universitetlarida malaka oshirish kurslariga qatnashganligi sabab bo'lgan. U o'zbek tilidan to'rt bosqichda saboq berish bilan birgalikda "O'zbek tilini xorijliklarga intensiv o'rgatish metodikasi" boyicha ilmiy izlanish olib bormoqda.

darsliklar, o'quv qo'llanmalari va lug'atlarni yaratish lozim. Ushbu sohada Indiana universitetining (CeLSAR) O'rta Osiyo tillar markazidamuayyanishlaramalga oshirilmoqda. O'tgan yili ushbu markazda o'zbek, uyg'ur, tojik va pushtu tillarini o'qitish bo'yicha "Introductory" zamonaviy darsligi, audio-video, veb sahifa, multimedia qo'llanmalari va testlar yaratilib, hozirgi vaqtda "Intermediate" darsligi, lug'atlar yaratish ustida samarali ishlar olib borilmoqda. Ushbu ishlar kelajakda xorijliklarning o'zbek tilini o'rganishga bo'lgan talablarini qondirish, O'zbekiston Respublikasi, o'zbek tili va madaniyatini amerikaliklarga tanitish imkoniyatlarini oshiradi.

Talabalarining kursda o'qishlari qimmat bo'lib, qaysi xorijiy tilni o'qishni tanlashlari ixtiyoriydir. Ular talabchan, ko'plari bir necha xorijiy tillarni biladi. Ayrimlari O'zbekiston tarixi va madaniyatini o'qigan yoki O'zbekistonda bo'lgan. O'qituvchi o'zbek tili va adabiyoti hamda o'qitish metodikasining bilimdoni bo'lishi bilan birga O'zbekiston tarixi, madaniyati, geografiasini va davlat siyosatini ham yaxshi bilishi kerak.

Mavjud kirill alifbosidan lotin alifbosiga o'tish davrini hisobga olgan holda ikki alifbo o'qitiladi. Birinchi kurs (Introductory) davomida asosan lotinalifbosidan foydalaniladi. Amerikalik talabalar birinchi haftaning oxirida o'zbek tilida o'zlari haqida oddiy ma'lumotlarni komputerdan yozishni o'rganadilar. Lotin alifbosidagi hamma harf, belgilar komputerdan mavjud va talabalar odatda yozishda komputerni afzal ko'radilar.

Ikkinchi (Introductory), uchinchi (Advanced) va to'rtinchi (ADLS) kurslarida asosan kirill alifbosida yozilgan darslik va ilmiy kitoblar, internet materiallari va O'zbekistonda olingan filmlardan foydalaniladi. Ushbu yuqori kurslarni bitirgan talabalar turli mavzularda erkin muloqot qila oladilar va yoza oladilar.

Malik XO'JAYEV,
Indiana universiteti, Markaziy Yevro-Osiyo fakultetining o'zbek tili o'qituvchisi
mhodjaev@vatandosh.com

Bir amerikalik talabaning akademik yil davomida o'zbek tilining birinchi kursida ikki oy o'qiganidan keyin yozgan yozma ishi:

HAYRAT

Bizning o'zbek tili sinfimiz yetti kishidan iborat: bir o'qituvchi, bir asistent va besh talaba. O'qituvchimizning ismi Malik aka Xo'jaev. Malik aka O'zbekistondan. Asistent Anora Ismoilova ham O'zbekistondan. Malik aka va Anora bizning sinfimiz uchun ko'p ishlaydilar.

Besh talabaning o'zbekcha ismlari Po'lat, Jahongir, Karim, Sitara va men - Lolaman. Biz ham o'zbek tilini o'rganish uchun ko'p ishlaymiz. Bu bizning birinchi kurs o'zbek tili sinfimiz. Ko'p odamlar bizga savol beradi: Sizlarga o'zbek tili nima uchun kerak? Menimcha, bu savolga javoblarimiz har xil.

Misol uchun, Po'lat va Jahongir yangi tillarda gapirishni juda yaxshi ko'radi. Jahongir - tilchi. U allaqachon ko'p tillarda gapiradi. Po'lat ham ko'p tillarda gapiradi. Ularga o'zbek tili juda qiziq, chunki ba'zan o'zbek tili ularning boshqa bilgan tillariga o'xshaydi.

Karim o'zbek tilini o'rganyapti, chunki u O'zbekistonga borishni xohlaydi. Sitara ham sayohat qilishini yaxshi ko'radi. Ular ham davlatni boshqarish haqida o'rganadi. Menimcha, Karim va Sitara yaqin vaqtda O'rta Osiyoda bo'ladi.

Menga esa, o'zbek tili nimaga kerak? Men Qozog'istonda ikki yil yashadim va ishladim, 2006 yildan 2008 yilgacha. Hozir menga O'rta Osiyoning madaniyati va xalqlari juda qiziq. Menimcha, odamlarni tushunish uchun, ularning tillarini bilish kerak. Binobarin, menga o'zbek tili juda kerak.

*Nora Williams,
Introductory Uzbek*

LOTIN YOZUVIGA ASOSLANGAN O'ZBEK ALIFBOSI

Aa	Аа	Li	Лл	Vv	Вв
Bb	Бб	Mm	Мм	Xx	Хх
Dd	Дд	Nn	Нн	Yu	Йй
Ee	Ээ	Oo	Оо	Zz	Зз
Ff	Фф	Pp	Пп	O'o'	Ўў
Gg	Гг	Qq	Ққ	G'g'	Ғғ
Hh	Хх	Rr	Рр	Ch ch	Чч
Ii	Ии	Ss	Сс	Sh sh	Шш
Jj	Жж	Tt	Тт	Ng ng	Нг нг
Kk	Кк	Uu	Уу		

AMERIKADAGI TADQIQI VA TASHVIQI

TADQIQOT

XX asrning birinchi yarmida sho'ro totalitar siyosati milliy fikrsizlikni kuchaytirish maqsadida bir necha avlodning eng salohiyatli farzandlarini yo'q qildi. Natijada, tarixni harakatga keltiruvchi ulug' shaxslardan xoli ommaviy jarayon milliy tafakkurdagi qo'rquv va tobelik asosiga qurildi. Biroq, o'sha suronli yillarda Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Abdulhamid Sulaymonqul o'g'li Cho'lpon, Abdulla Qodiriy kabi ma'rifatparvar jadidlarning ma'naviy qiyofasi, dunyoqarashi muayyan darajada ijtimoiy muhitga nisbatan isyon tarzida shakllandi, milliy mentalitetni asrashga bo'lgan kuchli intilishlar sifatida sinovdan o'tdi.

XX asrning birinchi choragiga oid ijtimoiy-estetik fikr-qarash va tuyg'u-kechinmalar aks etgan badiiy ijod namunalarida senzura, tahdid, shafqatsiz qatag'onlar sabab xalq va millat taqdiri muammolarini ikki fikrlilik, niqoblash vositasida tahlil qilish yozuvchilarning muhim ijodiy printsipga aylandi. Aytish mumkinki, o'tgan asrning 90-yillarigacha yaratilgan eng sara badiiy asarlar milliy tiklanish g'oyasining badiiy ifodasi sifatida millatning o'z taqdirini belgilashida muhim rol o'ynagan.

Shunisi e'tiborga loyiqki, XX asrning birinchi choragi va 90-yillarga oid ijtimoiy-estetik fikr-qarash va tuyg'u-kechinmalar aks etgan badiiy ijod namunalarini, o'zbek olimlari qatorida xorijlik tadqiqotchilarni ham o'ziga jalb etdi. Edvort Olvort, David Montgomeri, Ilza Sirtautas, Viliyam Fierman, Eden Nabi, Adib Xolid, Kristofor Myurfi, Roberta (Mariya) Maykllef, Shon Lions, Ag'ir Ahmet, Reychel Harrel, Inderbog Baldauf, Zigrid Klaimixel, Masimo Baldasi, Xarlod Battersbi, Akiner Shirin, Nik Megoran, Mark Ris, Stefan Dudoignon, I. Sergeev, Boymirza Hayit, Xisao Komatsu, Temur Xo'ja o'g'li, Xalim Kara va yana ko'plab Amerika, Angliya, Germaniya, Frantsiya, Italiya, Shvetsariya, Rossiya, Yaponiya, Turkiya olimlari mazkur jarayonda faol ishtirok etib, Turkiston xalqlari tarixi, adabiyoti va adabiy siyosati talqiniga bag'ishlangan tadqiqotlar yaratdi. O'zbek adabiyoti namunalari ushbu tadqiqotchilar tomonidan ingliz, fransuz, nemis, rus, yapon va turk tillariga tarjima qilindi.

XX asr o'zbek adabiyotining xorijdagi tadqiqiga bag'ishlangan manbalarni o'rganish jarayonida Markaziy Osiyo, xususan, O'zbekiston xalqlari hayoti, tarixi, madaniyati va adabiyotiga bo'lgan qiziqish, uni targ'ib qilish, mazkur tadqiqotlarni moliyaviy jihatdan qo'llab quvvatlash, universitetlarda "Markaziy Osiyoni o'rganish" bo'limlarini yanada ko'paytirishga xayrixohlik holatlari Amerikada keng tarqalganligi va ushbu jarayon boshqa g'arb mamlakatlariga nisbatan izchil sur'atda davom etib kelayotganligi ma'lum bo'ldi.

Amerika o'zbekshunoslarining 50-70-yillar oralig'ida olib borgan izlanishlarida asosiy e'tibor Turkistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni tadqiq etishga qaratilgan bo'lib, bu tadqiqotlarda o'rganiladigan mavzuga sub'ektiv munosabat, siyosiy yondashish tendentsiyasi yetakchilik qilgan.

Keyingi davr (70-90-yillar)da yaratilgan tadqiqotlarda esa badiiy asardagi ijtimoiy-g'oyaviy, badiiy jihatlar sinkretizm nuqtai

nazaridan o'rganilganligi kuzatiladi. Ayni yillarda yaratilgan ilmiy asarlarda adabiyotning spetsifikasiga har tomonlama yondashish bilan birga ta'lim-tarbiyaning rivojlanishida madaniy an'analarning o'rni masalalari atroflicha tadqiq qilindi. Ilmiy mezonlarni nisbatan chuqurlashganligi, badiiy asarlardagi qahramonlarga obraz va xarakter sifatida yondashish kuchayganligini alohida ta'kidlash lozim.

Mustaqillikdan keyin yaratilgan tadqiqotlarda nisbatan ob'ektiv fikrlash qaror topdi. Oldingi davrdagi kabi fikriy qaytariqlar deyarli uchramaydi. Bitta tadqiqot ob'ektini atroflicha, har jihatdan tadqiq etish an'anasi yetakchi o'rinni egallagan holda qo'yilgan masalaga analitik yondashish kuzatiladi. O'zbek so'z san'ati namunalarini adabiyotshunosligimizda nisbatan kam o'rganilgan nazariyalar asosida tadqiq qilinishi xorij, xususan Amerika olimlari tadqiqotlaridagi individual konseptsiyalar qiymatini belgilaydi.

Xususan, amerikalik olimlardan biri Edvort Olvort o'zining 60 yildan ortiq umrini o'zbek so'z san'atini dunyoga targ'ib qilish uchun safarbar etdi. Olim "Padarkush" - "The Patricide" (M. Behbudiy), "Qiyomat" - "The Judgment Day", "Bedil. Bir majlisda" - "Bedil. In one Session", "Shaytonning tangriga isyon" - "Satan's Mutiny

KO'RING! HAVAS QILING!

against the Lord" (Fitrat) asarlarini tahlil va birlamchi manbalar asosida tarjima qilish orqali mualliflarning XX asr boshlaridagi ijtimoiy-siyosiy-madaniy muhitdagi intellektual salohiyati, o'zbek adabiyoti tarixining rivojlanishidagi o'rnini o'ziga xos tadqiq metodlari vositasida nafaqat xorij, balki o'zbek kitobxonlariga ham namoyish etdi.

Xristofor Myurfi, Adib Xolid, Roberta M. Maykellef, Shon Lions, Reychel Harrel kabi keyingi avlod vakillari qarashlarida ham o'zbek jadid asarlaridagi maqsadlar, uning estetik ideali masalalari to'g'ri ochib beriladi. Roberta Mariya Oybek, Oydin Sobirova, Hamid Olimjon, Zulfiya, Asqad Muxtor, Erkin Vohidov she'rlaridan namunalarni ingliz tiliga tarjima qilib, mazkur o'g'irmalardagi ko'p ma'noli voqelik asosida O'zbekistonda milliy uyg'onish va ma'naviy-ruhiy tiklanish jarayonlari tadrijiy tarzda kechganligini isbotlashga harakat qilgan.

Zamonaviy o'zbek adabiyotining amerikadagi eng yosh targ'ibotchilaridan biri, Reychel Harrel Bilisining o'zbek adabiyoti, she'riyatiga muhabbati uning tarjimalari va tahlillarida aks etgan. Reychel tadqiqotining bir qismi o'zbek modern she'riyati va uning tarjimalari muammolariga bag'ishlanadi. Olima modernistlar Faxriyor, Bahrom Ro'zimuhammad, Go'zalbegim ijodidan namunalarni inglizchalashtirib, milliy she'riyatimizdagi yangicha yo'nalishlar va uning ingliz tilidagi talqini muammolari xususida qiziqarli fikrlarni bildirgan.

O'zbek adabiyotining fransiyalik muxlisi,

TAHRIRIYAT MA'LUMOTNOMASI

Zulxumor Mirzayeva - 1976 yil Farg'ona viloyati Beshariq tumanida tug'ilgan. 1994 yil Toshkent Davlat universiteti (hozirgi O'zbekiston Milliy universiteti) ning o'zbek filologiyasi fakultetiga qabul qilingan. Universitetni imtiyozli diplom bilan tamomlab, mazkur fakultetning aspirantura bo'limiga o'qishga kirgan. 2007 yilda "O'zbek jadid adabiyotining Amerikada o'rganilishi" mavzusida nomzodlik dissertatsiyasini yoqlagan. Hozirda O'zbekiston fanlar akademiyasi Til va adabiyot instituti doktoranti.

olim Stefan Dudoignon ilk marotaba Cho'lponning "Kecha va kunduz" romanini o'z ona tiliga to'liq tarjima qilib, Turkistonning suronli yillarida yaratilgan o'zbek romanini Fransiyada targ'ib etilishiga munosib hissa qo'shdi.

Germaniya, Italiya, Shvetsariya, Yaponiya va Turkiya olimlarining bu yo'nalishdagi tadqiqotlari esa o'zbek adabiyoti yaxlit jahon adabiyotining bir qismi ekanligini ko'rsatadi. Bularning barchasi amalga oshirilgan ulkan ishlar qatorida sanalmoqqa haqlidir.

O'zbek so'z san'atini dunyo mehvariga olib chiqayotgan xorijlik olim-tarjimonlarning barcha ishlarini ushbu kichik maqolada aks ettirish, tahlil va tadqiq etish imkondan xorij masala. Biz o'zbek madaniyati, mentaliteti va urf odatlarini boshqa bir millat vakillariga tanitayotgan, o'z umrlarini mana shu zahmatli ishlarga safarbar etgan xorijlik hamkasbalarning bu yo'dagi mashaqqatli xizmatlarini qadrlaymiz. Zero tarjima xalqlar o'rtasidagi umumbashariy g'oyalarning tarqalishiga xizmat qilishi bilan birga millatning badiiy san'at durdonalarini dunyoga namoyon qiladi. Millatlar, xalqlar, elatlarni bir-biriga yaqinlashtiradi. Jahon madaniyati, ayniqsa, so'z san'ati yuksalishiga xizmat qiladi.

Xorij olimlarining mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlari, avvalo, madaniyatimiz va adabiyotimizning xalqaro maydonda o'ziga xos mavqei borligini isbot etsa, ikkinchi jihatdan, ajdodlardan qolgan betakror meros xorijlik olimlarni ham e'tiborsiz qodirmayotganligi ko'nglingda sharaf va g'urur uyg'otadi.

**Zulxumor MIRZAYEVA,
O'zbekiston Respublikasi
Fanlar akademiyasining
Til va adabiyot instituti doktoranti.**

350 MING DOLLARLIK GILAM

yoxud o'zbek o'g'loning g'aroyib sarguzashtlari

Ko'hna fors gilamini sotish uchun dunyoning uch qit'asiga uyushtirilgan safar g'aroyibotlari haqida hikoya qiluvchi «Kristis fosh etildi» («Christie's unmasked») asari xalqaro adabiyot, siyosat va iqtisod olamida o'ziga xos ovoza bo'ldi. Kitob Angliyadagi «Christie's» xalqaro kimoshdi savdo uyining 19-asrga oid qimmatbaho fors gilamini aldov yo'li bilan arzon bahoda sotib olishga bo'lgan urinishi va bunga bog'liq boshqa firibgarliklari haqida. Asar syujeti bo'lgan voqealar asosiga qurilgan.

Ajabo, yillik daromadi qariyb 20 mlrd. dollar bo'lgan «Christie's» kompaniyasiga qarshi borib, uning kirdikorlarini fosh etishga jur'at etgan inson kim?

Bu kitob haqida yozishimizga turtki bo'lgan sabab faqat asarning qiziqarli syujeti emas, balki uning bosh qahramoni va muallifi ham yurtimiz ekanidir.

Tadbirkor va yozuvchi Otabek Teshabekovni O'zbekistonda balki ko'pchilik tanimas. Ammo bu kishining «Kristis fosh etildi» asari bugun dunyoning bir qator o'lkalarida, xususan, AQShda ancha shov-shuv bilan tilga olinmoqda.

Otabek Teshabekov Toshkent shahrida ziyoli oilasida tug'ilgan. Hozirda AQShning Los Anjelos shahrida «Muboraks» kompaniyasi va katta savdo uyining prezidenti.

Otabekning biznes olamidagi muvaffaqiyatlari uning ko'hna fors gilamini sotish maqsadida dunyoning yirik kimoshdi savdo markazi – Londondagi «Christie's» kompaniyasiga uyushtirgan safari ortidan boshlandi. U bu yerga 200 ming AQSh dollari atrofida baholangan qadimiy fors gilamini sotish maqsadi bilan keladi.

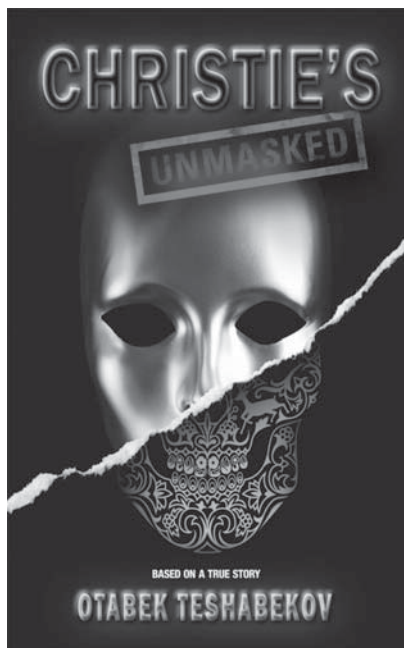

Savdo uyi vakillari gilamni dastlab taklif qilingan narxda sotib olish fikridan qaytib, uning qiymatini tushirishga va natijada Otabekni aldashga urinishadi.

Bundan g'azablangan Otabek gilamni sotishdan bosh tortib, uning asl qiymatini biluvchi odamlar bilan uchrashish uchun dunyo bo'ylab o'zining tahlikali, ammo qiziqarli sayohatiga o'tlanadi. Gilam AQShda birinchi narxdan ham yuqoriroq qiymatga - 350 ming AQSh dollariga baholanadi. Dunyoning uch qit'asini kezgan Otabek endi faqat gilamni sotish fikri bilan cheklanmasdan, balki «Christie's» savdo uyining kirdiorlarini fosh etishni ham o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi.

Safari so'ngida Otabek ushbu g'aroyib sayohati tafsilotlarini kitob holiga keltirishga jazm etadi. Shu tariqa sarguzasht-detektiv uslubidagi «Kristis fosh etildi» asari dunyo yuzini ko'radi.

Kitob bugun xalqaro jamoatchilik tomonidan katta qiziqish bilan o'qilmoqda. U rus, ingliz va ispan tillarida chop etildi. Kitobning nemis va fransuz tilidagi tarjimalari ham tayyorlanmoqda. Asar ko'plab xalqaro adabiyotshunos va tanqidchilarning nazariga tushdi. Marhum adib, dunyo adabiyoti tarixida o'chmas iz qoldirgan yozuvchi Chingiz Aytmatov asar haqida iliq fikr bildirganini alohida ta'kidlash lozim. Ushbu asar yuzasidan hozirda bir qator Gollivud kinoijodkorlari film ishlash taklifi bilan chiqishmoqda. Yaqin yillarda ushbu asar asosida suratga olingan detektiv janridagi Gollivud

filmi jahon kinoteatrlariga chiqib qolsa ajab emas.

Biz Otabek Teshabekov bilan bog'lanib, bu kitobni yozish istagi unda qanday paydo bo'lgani bilan qiziqdik.

- Kitobda hikoya qilinayotgan «Kristis» savdo uyi bir yilda 17.5 milliard dollar daromad qiladi, - deydi tadbirkor-yozuvchi Otabek Teshabekov. - Lekin bu pullarning asosiy qismi odamlarni aldash va yolg'on bilan topilgan. Men «Kristis» kompaniyasining firibgarlik ishlarini fosh qilish maqsadida va aldangan odamlarning haq-huquqlarini himoya qilish maqsadida ushbu kitobni yozishga jazm qildim.

Otabekning ushbu jasorati uning boshiga ko'p sinovlarni soldi.

- Ikki marta hayotimga suiqaqd uyushtirishdi - deydi u. - Bularning ortida «Kristis» turganiga ishonchim komil.

- Gilamning taqdiri nima bo'ldi? Uni sotdingizmi? - deya qiziqib so'raymiz muallifdan.

- Buni kitobni o'qisangiz bilib olasiz - deya savolni ochiq qoldiradi Otabek.

Kitob va uning muallifi haqida qo'shimcha ma'lumotlarni gazetxonlarimiz www.christiesunmasked.com internet sahifasidan topishlari mumkin. Xarid qilish istagida bo'lganlar kitobga ushbu manzildan buyurtma berishlari mumkin.

Behzod MAMADIYEV
behzod@vatandosh.com

GOLLIVUDDA AMIR TEMUR HAQIDA FILM ISHLANMOQDA

Sinema Production International kinokompaniyasi vatandoshimiz, kinossenarist Shavkat Azimov boshchiligida taniqli o'zbek adabiyotchilari va tarixshunoslari yozgan Buyuk Amir Temur hayotiga oid tarixiy asarlar asosida taniqli Gollivud rejissorlari, kinossenaristlari va produserlari bilan hamkorlikda «Jahongir Temur» kinoloyhasini boshlash arafasida turibdi. Albatta, bu film vatanimiz O'zbekistonning boy tarixga ega ekanini, go'zal va betakror madaniyati butun dunyoga yuksalganidan dalolat beradi.

Los-Anjelosda 5-fevral kuni o'tkazilgan kinochilar ijodiy anjumanida Shavkat Azimov «Jahongir Temur» kinoployhasi bilan qatnashdi va uning Amir Temur hayoti va tarixi haqidagi ma'ruzasi kinochilar anjumanidagi eng qiziqarli mavzu deb e'tirof etildi. Shavkat Azimov ma'ruza so'ngida Chingizxon va uning avlodlari haqida hozirgi kungacha ko'p kinolar mavjudligi ammo Chingiz armiyasini tor-mor qilib Osiyo va Rossiya xalqlarini qullikdan ozod qilgan Buyuk sarkarda Amir Temur haqida dunyo xalqlari to'liq ma'lumotga ega emasligi haqida ta'kidlab o'tdi. Shunigdek, hozirgi kunda Buyuk bobomiz Amir Temur shaxsiyati O'zbekistonda juda e'zozlanib, Toshkent shahrining markazida Amir Temurga katta

hurmat ko'rsatilib, dunyoda yagona bo'lgan go'zal muzey va haykal o'rnatilgani va dunyoning boshqa shaharlarida ham Amir Temurga bo'lgan katta hurmat-e'tibor kuchayayotganini bayon etdi. Hatto Yevropaning ozodlik ramzi sifatida Amir Temur bobomizga atab bir nechta haykallar yaratilganligi haqida qizg'in so'z yuritdi.

Vatandoshimiz Shavkat Azimov hozirgi kunda ham dunyo harbiy oliygohlarida Temur harbiy strategiyasi asosida darsliklar o'qitilib, jahonga tanilgan harbiy sarkardalar Buyuk Temur strategiyasini qo'llab, kichik lashkar bilan katta qo'shinlarni yengish strategiyasi asosida juda ko'p janglarda g'olib chiqishganini tarixiy voqealar bilan asoslab berdi.

Ma'ruza so'ngida taniqli produserlar Amir Temur hayoti va tarixi ularni juda qiziqtirgani va yaqin kunlarda, aynan Amir Temurga bag'ishlangan katta kino konferensiya o'tkazib, bu anjumanga O'zbekistondan va boshqa davlatlardan taniqli temurshunos olimlar va adabiyotchilarni Los-Anjelosga taklif qilib, katta budjetli tarixiy kinofilm yaratish to'g'risida kelishib olishdi.

Gazetamiz tahririyati ushbu kinofilm haqida keyingi sonlarda siz aziz o'quvchilarga ma'lumot berib turadi.

azimovshavkat@vatandosh.com

Address
6302 Bay Pkwy
Brooklyn, NY 11204
Phone: 1-718-769-3769
nfo@powernyc.com

718 POWER NYC
(769 3769)

WESETTLE NEW YORK OFFICE

1-877-WESETTLE
CALL NOW 1-877-937-3885
LOCALLY 1-718-616-1414

3033 Brighton 3rd Street Brooklyn, NY 11235
(p) 1-718-616-1414 (f) 1-718-368-0981

123 Industrial St E Clifton
NJ 07012 United States
Toll-Free: +1- 877-4CANDELA
(877-422-6335)
U.S.Intl.: +1-973-773-7900

CANDELA NETWORK www.candelanetwork.com

UzbekTel.com

Yaqinlarga yaqinroq bo'ling

www.UzbekTel.com

Ўзбекистон ва жаҳонга энг арзон ва сифатли алоқа хизмати

VINTAGE **VINTAGE FOOD CORPORATION**
the finest foods

ADDRESS: 4-19th Street Brooklyn, NY 11232
PHONE NO: (718) 965-1854
FAX NO: (718) 965-8629
E-MAIL: info@vintagefood.com
E-MAIL: sales@vintagefood.com

DIGITAL WORLD

1-212-481-3286

CALL US TODAY

Great wholesale prices at www.dworldshop.com

ATLANTIC EXPORT
LOGISTICS SOLUTIONS

Regional Agent: Javlon
Phone: 267-575-0000,
Email: javlonpa@atlanticexportinc.com
<http://www.atlantic.uz>
www.atlanticexportinc.com

Winter 2011

AKIN & SMITH, LLC

30 Broad Street, 35th Floor New York, New York 10004
The Derek T. Smith Law Group, P.C.

Phone: 1-877-4NYLAWS
Fax: 212-587-4169

Attorney at Law www.akinandsmith.com

TGI VACATIONS
800 844 7816

Address: 352 Lawton Ave,
Cliffside Park NJ, 07010.
Tel.: 201-944-9877.

Paradise
PARADISE GARDEN

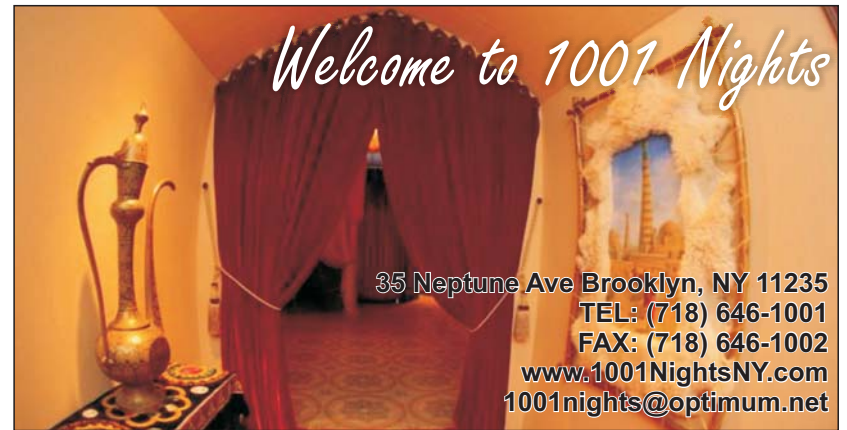
Address: 2814 Emmons Ave Brooklyn, NY 11235
Phone: 718.891.2020
E-mail: info@ParadiseGardenNY.com

Masal
Cafe & Lounge

www.masalcafe.com
718-891-7090
1901 Emmons Ave, Brooklyn, NY 11235

Welcome to 1001 Nights

35 Neptune Ave Brooklyn, NY 11235
TEL: (718) 646-1001
FAX: (718) 646-1002
www.1001NightsNY.com
1001nights@optimum.net

AFSONA RESTAURANT

Address: 414 Ditmas Avenue,
Brooklyn, NY 11218.
Tel.: (718) 633-3006

KASHKAR
cafe

Uyghur Food 1141
Lagman • Manty • Shashlyk • Samsa
Taste Delicacy International Food 718-743-3832

KASHKAR CAFE

1141 Brighton Beach Ave, (between Brighton 14th st. and Brighton 15th st.) Brooklyn NY 11235 USA.
Phone: 1 718-743-3832
www.kashkarcafe.com Email: info@kashkarcafe.com

NARGIS CAFE
Lakxana

2818 Coney Island Ave. Brooklyn, NY 11235
(718) 872-7888 info@nargiscafe.com

ISTANBUL KEBAB HOUSE

712 9 th. Ave.
NEW YORK, NY 10019 USA
(212) 582 8282
(212) 582 6262

Since 1871

güllüoğlu
Baklava & Cafe

1985 Coney Island Ave
Brooklyn, NY 11223
(718) 645 1822

www.gulluoglubaklava.com

Sahara Restaurant

2333 Coney Island Ave
Brooklyn, NY 11223
(718) 382-9476

www.saharapalace.com

LIMAN RESTAURANT

2710 Emmons Ave
Brooklyn, NY 11235
(718) 769-3322

www.limanrestaurant.com

ISTANBUL RESTAURANT

1715 Emmons Ave
Brooklyn, NY 11235
(718) 368-3587

www.istanbulnyc.com

EFE MARKET

2741 Ocean Avenue
Brooklyn, NY 11229
(718) 891-3934

SULTAN MARKET

2732 Ocean Avenue
Brooklyn NY 11229
(718) 616-0698

FROM RAZOR TO LASER

451 Spring Street
Elizabeth, NJ 07201
Tashkent Auto Dealers LLC
Ph: 551-221-7007; Ph: 551-221-2300
Ja'far

Alaverdi

Uzbek-Georgian Kitchen

Address: 1916 Welsh Road,
Philadelphia, PA. 19115
Ph: 267.902.1285;
Ph: 267.323.5918

New York Office
1624 Voorhies Avenue
Brooklyn, NY 11235
(718) 646-5783
Toll Free: 1(800) 928-8528
Fax: (718) 228-7969
info@gursoylaw.com

UZBEKISTAN

Restaurant

(718) 373-9393
2170 86th St.
Brooklyn, NY 11214

*Inspiring
Hairstyle*

1825 Grant Ave,
Philadelphia, PA 19115
Phone: 215.856.9098

European Auto Repair

(Specializing in German Cars)

1771 Tomlinson Rd Sec F Philadelphia PA 19116
Phone: 2156773696. Phone: 2152756748 (Vadim);
Phone: 2676938055 (Timur)

ANATOLIAN gyro

www.mygyro.com

1605 Sheepshead Bay Rd
Brooklyn, NY 11235
Tel. (718) 769-4754

TACI'S BEYTI

Restaurant

1955 Coney Island Ave
Brooklyn, NY 11223
(718) 627-5750

Vatandin yaxshi yor bo'lmas! VATANDOSH

“Vatandosh” – madaniy-ma'rifiy, badiiy publitsistik, ijtimoiy-ommaviy gazeta. U, eng avvalo, uzoq yurtlarda Vatan sog'inchi bilan millat mehr-muhabbatiga tashna yashayotgan insonlarning nashridir. Bu nashrning ibtidosidan tortib, intihosigacha O'zbekiston xalqi, o'zbek millatining kechasi, buguni va ertasiga daxldor voqealar bilan mujassam bo'ladi. Eng asosiysi, uning sahifalaridan milliy qadriyatlarimizning ona yurtdagi va xorijda yashayotgan vatandoshlar hayotidagi in'ikosi keng o'rin topadi.

“Vatandosh” xalqimizga xos va mos ezguliklar, fazilatlar, yaxshi a'mollar, savob ishlar, ma'naviy ne'matlarni guldasta etib, yana xalqimizning o'ziga armug'on etadi. “Vatandosh”ning ana shu guldastasini yaratishda biz bilan yaqin hamkor bo'lib qolishingizdan umidvormiz!

*646-397-0325 ga qo'ng'iroq qiling,
info@vatandosh.com ga maktub biting.*

Sizning har bir fikringiz biz uchun qadrl!

*“Vatandosh” bilan Vatan
nafasidan bahramand bo'ling!*

BIOMETRIK PASPORT NIMA VA UNI QANDAY OLISH MUMKIN?

O'zbekiston Respublikasi fuqarosining pasporti – bu mamlakatimiz hududida va tashqarisida uning egasining fuqaroligi va shaxsini tasdiqlovchi asosiy hujjat hisoblanadi. Ushbu hujjat fuqaroning o'z mamlakati, xalqi taqdiriga daxldorligining ramziy ifodasi bo'lib, u davlat himoyasida ekanini kafolatlaydi va zimmasiga O'zbekiston Respublikasi fuqarosi degan yuksak nomga munosib bo'lishdek ulkan mas'uliyat yuklaydi.

Prezident Islom Karimovning 2011-yil 5-yanvarda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida pasport tizimini takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoniga muvofiq, O'zbekistonda xalqaro standartlarga javob beradigan biometrik pasportlar joriy qilindi.

Xalqaro fuqaro aviatsiyasi tashkilotining (IKAO) tavsiyalariga muvofiq joriy etilgan bunday hujjatda egasining biografik ma'lumotlari, raqamli fotosurat hamda barmoqlar izi tushirilgan biometrik parametrlarini o'zida jamlagan elektron axborot mujassam bo'ladi.

Biometrik ma'lumotlarga ega pasportlar xalqaro fuqaro aeronavigatsiyasi xavfsizligini ta'minlash, shaxsni tasdiqlovchi hujjatlarning qalbakilashtirilishga qarshi himoya darajasini oshirish, davlat chegarasidan o'tishda shaxsni tezkor va aniq identifikatsiyalash mexanizmlarini takomillashtirish, xalqaro aviatahshishlar sifati va samaradorligini yanada yaxshilash, ushbu transport turi xizmatlaridan foydalanuvchi yo'lovchilar uchun imkon qadar qulayliklar yaratish maqsadida joriy etilmoqda.

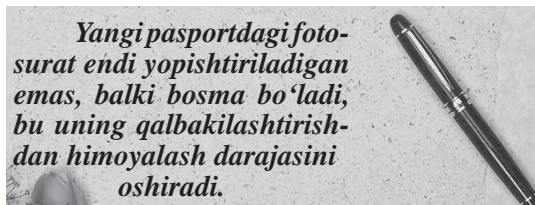
Ayni paytda yuzdan ortiq mamlakatda zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida tayyorlangan biometrik parametrlil pasportlar joriy etilgan.

Biometrik pasport odatdagi barcha ma'lumotlardan tashqari, uning egasi haqida shaxsiy biografik ma'lumotlar, raqamli fotosurat hamda barmoqlar izlari tushirilgan biometrik parametrlarni o'z ichiga olgan elektron axborotga ega bo'ladi. Bunday chipga uch turdagi hujjat – O'zbekiston Respublikasi fuqarosining pasporti, O'zbekiston Respublikasining diplomatik pasporti va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning harakatlanish hujjati ega bo'lishi belgilandi. Xalqaro standartlar asosida ishlab chiqilgan uch turdagi ushbu elektron hujjatlarning asosiy xususiyatlari shundan iboratki, ular yuqori darajada himoyalangan bo'lib, chegaradan o'tishda ulardan foydalanish qulaydir. Ularni qo'llash esa O'zbekiston Respublikasi fuqarosi pasportini, shuningdek, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga harakatlanish hujjatlarini rasmiylashtirish, berish va almashtirish tartibini yanada takomillashtirishga ko'maklashadi.

Pasportlarni almashtirish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Birinchi bosqich, ya'ni 2011-yil davomida biometrik pasportlar mamlakatimiz vazirliklari, idoralari va muassasalari xizmatchilariga, xorijga

chiqayotgan yoki chet eldagi jismoniy shaxslarga, shuningdek, muayyan yoshga to'lgan yoki qonunchilikda ko'zda tutilgan boshqa sabablarga ko'ra pasport olayotgan fuqarolarga beriladi. 2012—2015-yillar davomida esa O'zbekiston Respublikasining boshqa fuqarolari ham qonunchilikda belgilangan tartibda yangi

pasportlarga ega bo'ladi. Amaldagi pasportlar esa butun pasportlarni almashtirish davrida, ya'ni 2015-yil oxirigacha haqiqiy hisoblanadi.

Yangi biometrik fuqaro pasporti 10 yil muddatga beriladi. Bundan tashqari, mamlakatimizdan chet davlatlarga chiqmoqchi bo'lgan 16 yoshgacha bolalarga pasportlar 5 yilgacha bo'lgan muddatga beriladi. Ayrim hollarda xorijga chiqayotgan paytda 15 yoshdan oshgan, ammo 16 yoshga to'lmagan shaxslarga ham O'zbekiston Respublikasi fuqarosi pasporti berilishi mumkin.

Jahon amaliyotini hisobga olgan holda, O'zbekistonda muntazam yashayotgan, fuqaroligi bo'lmagan va mamlakatimizdan ketmoqchi bo'layotgan shaxslarga biometrik harakatlanish hujjati 5 yil muddatga beriladi. Ularning farzandlariga ham mamlakatimizdan chiqish paytida shunday hujjat beriladi.

Fuqarolar biometrik pasport olish uchun o'zlari doimiy yashab kelayotgan joydagi hujjatlarni yig'ish punktlariga, ya'ni ichki ishlar organlarining xorijga chiqish, kelish va fuqarolikni rasmiylashtirish bo'linmalariga murojaat qilishlari mumkin. Ular buning uchun Ichki ishlar vazirligi tomonidan belgilangan maxsus shakldagi anketa-arizani to'ldirishi va unga shaxsini tasdiqlovchi tegishli hujjat

– amaldagi pasporti yoki birinchi marta olayotganlar tug'ilganligi haqida guvohnomani ilova qilishi kerak. Biografik va biometrik ma'lumotlarni hujjatlarni yig'ish punktida ishlaydigan operator to'playdi, bunda fuqaroning barmoqlari izi olinadi va raqamli fotosuratga tushiriladi. Ushbu barcha ma'lumotlar asosida elektron ariza tayyorlanib, maxsus elektron tarmoq orqali O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat personallashtirish markaziga yuboriladi. Bu yerda jo'natilgan elektron arizalardan kelib chiqib, hujjatlar grafik va elektron personallashtiriladi, ya'ni biografik ma'lumotlar pasportni vizual tekshirish zonasiga, biografik va biometrik axborot esa chipga kiritiladi. Ta'kidlash kerakki, biometrik pasportlar eng zamonaviy axborot texnologiyalari asosida tayyorlanadi va barcha xalqaro standartlarga to'liq javob beradi.

To'ldirilgan hujjatlar hududiy yig'ish punktlariga maxsus pochta vositalari orqali yetkaziladi. Pasport faqat verifikatsiya jarayoni, ya'ni egasining biometrik parametrlari hujjatga tushirilgan ma'lumotlarga mosligi kompyuterda tekshirilgandan so'nggina beriladi.

Biometrik ma'lumotli pasportlar IKAO tavsiyalariga muvofiq belgilangan namunalar bo'yicha tayyorlanadi va lotin grafikasidan foydalangan holda o'zbek va ingliz tilida, Qoraqalpog'iston Respublikasi aholisi uchun qoraqalpoq, o'zbek hamda ingliz tillarida personallashtiriladi. Unga bazaviy ma'lumotlardan tashqari qator qaydlar kiritiladi. Egasining harbiy xizmatga majburligi, nikohning ro'yxatga olingani yoki bekor qilingani, ro'yxatga qo'yilgani yoki chiqqani haqidagi qaydlar, chet elga chiqishga, O'zbekiston Respublikasi Davlat chegarasidan o'tishga ruxsat beruvchi qaydlar, 16 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun ularga hamrohlik qiluvchi shaxslar haqidagi ma'lumotlar shular jumlasidan. Pasport sahifalari hozirgiga qaraganda ko'p bo'lib, ularga mamlakatdan chiqish va xorijiy davlatlarga kirish uchun ruxsat beruvchi viza qaydlari qo'yiladi. Bundan tashqari, yangi pasportdagi fotosurat endi yopishtiriladigan emas, balki bosma bo'ladi, bu uning qalbakilashtirishdan himoyalash darajasini oshiradi.

Yangi pasport va harakatlanish hujjatlarining blankalari "Davlat belgisi" davlat ishlab chiqarish birlashmasida tayyorlanadi, Davlat Personallashtirish markazida personallashtiriladi va o'z egalariga hujjatlarni yig'ish punktlarida, ya'ni ichki ishlar organlarining xorijga chiqish-kelish va fuqarolikni rasmiylashtirish bo'limlarida topshiriladi.

Yana bir bor ta'kidlash joizki, biometrik pasport O'zbekistonda belgilangan tartibda bosqichma-bosqich joriy etiladi. O'zbekiston Respublikasi fuqarosining amaldagi pasporti esa 2015-yil oxirigacha haqiqiy hisoblanadi.

Dilorom ABDULLAYEVA tayyorladi.
huquqshunos@vatandosh.com

YOZIG'IMIZ NE EDI?

Yoqubbek YAKVALXO'JAYEV

1937-yilning kech kuzi bo'lsa kerak, otamizni kimdir «yo'ldan urgan». «Ko'rib turibsanki zamonning avzoyi buzuq, qolaversa, sen ham Fayzulloning dumisan Jaynak, bola-chaqam ko'chada tentirab qolmasin desang yur biz bilan», deb aytganlarida, u ham ko'chko'ronini ko'tarib, adashgan olomonning orqasidan ergashib, Qashqar viloyatidan boshpana izlaganlar bilan birga vatanni tark etgan.

Vatangadolikning ibtidosi mana shunday boshlangani aniq. Lekin bu qadamning ham umri uzoq bo'lmagan. 1939 yilga bormay kimdir ushlagan o'tkir shamshirning tig'i uning ham aziz boshiga tushgan, onamiz Tojiniso begim bir etak bola — yettita farzand bilan baribir ko'chada, begona yurtda tentirab qolgan.

1937-yilningrepressiyalaridanxalqimizning eng asl farzandlari qatori vatanni tark etgan, uzoq-yaqin yurtlardan panoizlagan begunoh kishilarimizning ham joni omon qolmadi. Bu jaholat qilichining dastasida, shubhasiz, «xalqlar otasi» Stalinning muhri bor.

Bugun qayta qurish va oshkoralik hadya etgan hurriyatnatijasida, adolatsizlikning qurboni bo'lgan sovet kishilarining boshiga tushgan musibatlar ro'y-rost aytilyapti. Nazarimda, bugun taqdir taqozosi bilan chet ellardan panoizlagan, peshonasiga «vatangado», «yurtiga, xalqiga xiyonat etganlar», deb tamg'a bosilgan vatandoshlarimizning tarjimai holiga aniqlik kiritish, qatli om etilgan minglab fuqarolarimizning ro'yxatlarini ham e'lon qilish payti keldi.

O'zyurtida «vatangado», «xoin», deb atalib, «dushmanlar» ro'yxatiga qo'shilganlarning o'zga ellarda turish-turmushi, ish-a'moli qanday kechdi? Bular hozirgacha ko'pchilikka qorong'i bo'lib kelyapti... Ayrim eski udumdan kechmaganlar: «Bir balosi bo'lmasa, yurtini tashlab ketisharmidi?», deyishib, hamon tavqu la'nat aytishdan o'zlarini tiyolmay yuribdilar. Shuning uchun ham endilikda haqiqatni ro'y-rost aytmoq, «vatangado» vatandoshlarimizning taqdiridan, yuragidagi orzu-umidlaridan so'zlamog' joizdir.

Chet-ellardagi o'zbeklar jismida jo'sh urgan muhabbat tuyg'usini Erkin Vohidov «Yoshlik» jurnalida e'lon qilingan maqolasida shunday izhor etibdi: «Suhbatlarda men shunga amin bo'ldimki, xorijda yashayotgan har bir o'zbekning qonida o'z vatani mehri jo'sh urib turibdi. O'zbekistonlik yigit-qizlar meni kechirsinar, — biz gohi yurtimizda yashab turib uning qadrini bilmaymiz, — men ko'rib suhbatlashgan vatandoshlarning O'zbekistonga muhabbati bizlarnikidan o'n chandon ortiq desam lof bo'lmas; odatda, kindik qon to'kilgan joyni Vatan deydir. Lekin Suriyada tug'ilgan yo Marokashda dunyoga kelgan yo Istambulda ko'z ochgan o'zbek uchun baribir, Vatan, bu — O'zbekistondir». Ha, bu ayni haqiqatdir. Men buni o'z boshimdan kechirganman. Biz yashagan joy Sharqiy Turkistondagi eng obod shaharlardan biri bo'lib, G'ulja deb atalardi. Iqlimi mo'tadil, lalmikor qirlarida yetilgan bug'doyidan yer

tandirida yopilgan yupqa oq nonlar biram shirin edi. Uyg'ur xalqining tabiati ochiq, bag'ri yeriday keng, tili tilimizga yaqin, dili dilimizga payvand, dinimizga payvand, dinimiz ham bir edi. Ollohga sig'inmoq uchun «o'zbek masjidi» ochmoqning hojati yo'q edi, xarid qilmoq uchun «Anjom rastasi»ga bormoq zarur emasdi.

Bugun boshimizga musibat tushganida, bag'rini ochgan, nonini, joyini, suvini ayamagan bu ko'ngli ochiq xalqdan uzr so'rab aytamanki, baribir shunday qutlug' makon ham o'zbeklar uchun o'z eli o'rnini bosolganmas. Ular o'z Vatanga — Andijonga, Farg'onaga, Samarqandu Buxoroga, Toshkent, Xorazmga intizor bo'lib yashagan.

Biz bo'g'chamizni bo'ynimizga osib, xat-savodimizni chiqarmoq niyatida, maktab ostonasiga ilk bor qadam qo'ygan bolakaylar ko'p narsalardan bexabar edik. O'zlarini elga bosh deb o'ylagan otalarimiz hali tuzukroq boshpana topib ulgurmay, farzandlarini o'qitmoq uchun o'zbek maktabining tashvishini qilgan ekanlar.

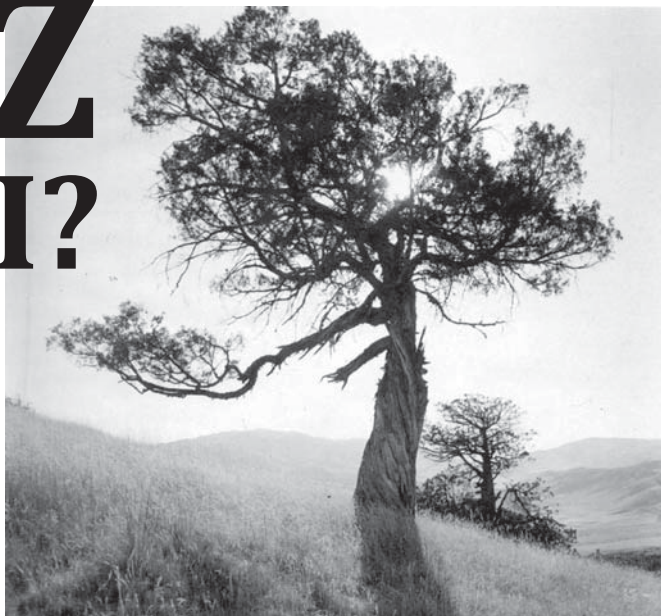
Hanuz xotiramdan o'chmas bo'lib, muhrlanib qolgan bir voqeani eslayman.

«O'zbek masjidi»ning torgina maydonchasida qator-qator bo'lib, sinfma-sinf tizilib turganmiz. Qarshimizda kulrang matohdan to'n kiygan, sarg'ish salla o'ragan, ozg'in, nuroniy bir kishi ma'ruza qilgan o'zbekcha so'zning chiroyli ohanglarini, qudratini ilk bor bu yerda yaqqol his qilganman. Bu odam uch viloyat inqilobining rahbarlaridan biri Alixon To'ra (mashhur «Temur tuzuklari»ning tarjimoni, tarixchi olim Ali Sog'unii) edi. Bu kishi o'quvchilarni o'zbek maktabi bilan muborakbod etib, uni «Namuna» deb atagan, Alisher Navoiy nomi bilan yuritilishini aytgan. Shu tariqa, butun bir Xitoy mamlakatining kichkina burchagida, Alisher Navoiy nomidagi o'zbek «Namuna» maktabi dunyoga kelgan!

Bugun o'zim muallim bo'lib, dunyoning achchiq-chuchugini totib, past-balandini ko'rib, o'ylab, bolaligimni ko'z oldimga keltiryapman. «Namuna» maktabiga ilk bor qadam qo'ygan chog'imizdan boshlab, boshimizni silagan, ilm va ma'rifatga yetaklagan Aqlima, Ovtat, Ramziya opalarni, Eminjon afandini, Sunnatilla, Shahobiddin, Nabi, Ubaydulla, Qodir, Hikmat afandilarni nechog'lik ehtirom ila eslashimni bayon qilib bermog'im qiyin.

Bir gal dars paytida adabiyot muallimimiz Eminjon afandi o'quvchilarga bir qator, ikki qatordan she'r o'qitib, orasidan meni tanladimi, har qalay Furqatning mashhur «Sayding qo'yaber sayyod» musaddasini ifodali o'qishga o'rgatdi, doimiy o'tkazilib turiladigan she'r musobaqasiga tayyorladi. Har bir so'zning qanday talaffuz etilishidan tortib, qanday nafas olishimgacha ko'rsatib turdi. Men ham maktabimizdagi she'r o'qish musobaqasida hayajon bilan o'qidim chog'i, ustozimni xijolat qilmadim.

Oradan ko'p o'tmay, maktabni tamomladik. Hammamiz qaysidir o'qishga, yuqori sinflarga

qarab tarqaldik. Necha yil o'tgan oradan bilmayman, bir gal maktabimizni sog'inib ko'rgani keldim. Maktab sahnida Eminjon afandini xomush, tushkun kayfiyatda uchratib ko'nglim o'ksidi. Salom-alikdan so'ng muallimim meni badantarbiya maydonchasining bir chekkasiga yetakladi. «O'g'lim, «Sayding qo'yaber»ni o'qigin», dedi. Hayron bo'lib, sekin o'qiy boshladim. Eminjon afandi ko'zlarini yumib, xuddi «Munojot», «Girya», «Cho'li Iroq»ni tinglayotgan odamday, yelkalarini ohista tebratib, ovozinga quloq tutdi. Uning ko'zlaridan to'kilayotgan yoshdan hayratlanib to'xtadim. «Bo'ldi, bo'ldi, o'g'lim, endi bu yog'iga sabrim chidamas, bas, bas!» dedi. Hozir o'ylasam, bechora muallimim boshidan kechgan past-baland kunlarga bardoshi yetmaganmi yo yurti mushtoq bo'lib sog'inganmi, bilmadim, har qalay yelkalarini silkinib yig'lagani esimda.

1949-yilning kech kuzi yoki 50-yilning bahori edi. G'uljaga Halima Nosirova, Mukarrama Turg'unboeva, Nazira Ahmedova, Sora opa, Tamaraxonim, Halima Komilova, Muhammadjon Mirzayev va yana boshqa bir qancha atoqli san'atkorlarimiz tashrif buyurishgan edi. U yillarda mehmonlar uchun shinam musofirxonalar yo'q edi. San'atkorlarimiz o'zbek boylarining xonadonlariga tushishgan. O'sha kez onam bechora: «Halima kimning uyiga tushibdi, bilib kelasan», deb hol-jonimga qo'ymagan. Boshlab borganimda, onam o'sha uyning ostonasida, sohibi xonadon eshigining qarshisida, tagiga paranjisini tashlab, soatlab o'tirganini eslayman. Yana o'sha kez Halima xonim darvozaning kichkina qanotini ochib chiqib kelganini, onam bechoraning o'rnidan dast turib: «Apa, Halima!», deb uning istiqboliga intilib dovdirab qolganining guvohi bo'lganman. Halima xonim esa onamni har kungi «ana, artist», deb ovoz beradigan musofirlarning biri dedimi yo ko'rmadimi, yonidagi hovliga sekin kirib ketdi. Bola edim u payt, nega onamning bunday holatga tushganini anglab yetmaganman. Bugun alam bilan, ifoda etib bo'lmaydigan og'ir dard bilan bu oniy lahzalarning ma'nosini his etaman.

Andijonda Halimaning qo'ng'iroqday ovozdagi ijro etgan qo'shiqlarini eshitgan onam Tojiniso begimga Halima xonim diydoriga bir bor tikilmoq, unsiz, so'zsiz uning ko'zlariga qaramoq, unga Vatan bo'lib, zor-intizor etgan yurti sog'inchiga taskin, malham bo'lib tuyulgan bo'lsa ne ajab!

Xorijdagi o'zbeklar, Erkin Vohidov yozganidek, ko'p muhtojlikda yashamagan. Men o'zim, aqldan ozgan, yemak-ichmog'ini esdan chiqarib, kiyim-boshiga e'tiborsiz qarab yurgan parishonxotir, yurt, farzand dog'ida kuyib, majnunsifat tusga kirgan ko'p vatandoshlarimni bilaman.

Bundan bir necha yil muqaddam kaminaga, Istanbul, Qohira va yana bir necha mamlakatlarga bormoq nasib etdi. Istambuldagi butun olamga mashhur «Sharq bozori»da borayotib, qulog'im tagida yangragan o'zbekcha kalimadan vujudim larzaga kelib to'xtadim:

— Assalomu alaykum, vatandosh!

Qarshimda chiroyli, ozoda kiyingan, alp qomatli kishi jilmayib turardi. Esankirab qolganimdan, u so'zlarini yana bir bor qaytardi.

— Assalomu alaykum, vatandosh, qadamlariga hasanot!

U yana menga tikildi:

— Mana bu kulbai vayrona bizning xonadon, vatandosh, bir piyola choyga marhamat qilsinlar, yo'q demasinlar, — dedi.

Bu odamning dardi qalbimga yaqin edi. Uning kichkina do'konchasiga ikkilanmay qadam bosdim, bir piyola choy ustida suhbatimiz qizib ketdi.

— Kamina Nosirjon Abdufattoh o'g'liman, Sharxondanman, vatandosh.

Men ham o'zimni tanishtirdim, Andijondanman, dedim.

— Yo rabbiy, yo rabbiy, jonim joningizga tasadduq bo'lg'ay. Jome' masjidining devoriga tekkan yelkangizni ko'zlarimga surtay, tavof etay, vatandosh, ijizat etsinlar, — deb o'rnidan turdi, ikki qo'li bilan yelkamni silab, kaftlarini ko'zlariga surtdi.

O'zimni tutolmadim...

— Qachon tarki vatan etgansiz, ne taqdir ekanki, bu yerlarga kelib qolibsiz, — dedim.

— Oллоhning irodasi bu, vatandosh, peshonamizga o'z elimiz sig'mabdi, yurtimizda yashamoq nasib etmabdi bizga, ne qilaylik.

Nosir aka menga og'ir alam bilan tikildi. So'rasam, na yurti Shahrixonni, na Andijonni, na yelkamni silab, tavof etgan Jome' masjidini biladi, men hayron bo'lmadim. Nihoyat, qo'zg'alayotganimda, Nosir aka xuddi qulog'imga pichirlayotganday sekin gapirdi.

— UZR, vatandosh, o'zlari bilan biron to'nmi, do'ppi yo shoyi qiyiqchami olib kelmadilarmi?

Bozorda bu o'zbek liboslariga ko'zim tushgan edi, bexos shuni aytib yuboribman.

— Axir, aytganlaringiz bozoringizda ham bor-ku!

— Yo'q, tushunmadingiz, anglamadingiz, vatandosh, shu o'zimizning yurtda tikilganidan, elimizning hidi kelib turadiganlaridan bo'lsa deb edim, tabarruk etib saqlab kiyardim, boshu oyoq sarmo qilardim o'zingizga.

Uzrimni aytdim. Nosirjon akaga boshimdagi do'ppimni kiydirib qo'yimoqdan o'zga ilojim qolmadi. Vatandoshimning surati xotiramda ko'zlarida to'la yosh qalqigan ko'yi qoldi.

Shularni o'ylarkanman, ko'nglimdan boshqa bir fikr kechadi. Vaqti kelar, yurtimizda shakar serob bo'lar, sovunlarni odamlar yana nazar-pisand qilmaslar, kashandalarning xonalari tutunlarga to'lar, ammo yuraklarimizni zada qilib, yurtni ag'dar-to'ntar qilgan sertashvish, qirg'inbarot kunlar qayta takror bo'lmasa bas. Shuning uchun hozir ko'ngilni xira

qilayotgan ko'p yetishmovchiliklarni ba'zilarning «qayta qurish», «oshkoralik»ning kasofati degan fikrlariga qo'shilgim kelmaydi. Axir, bugun haqiqatning qanotlari ba'zan qayrilib bo'lsa-da, baribir, yorug'likka chiqyapti-ku, uning parvozi butunlay bo'g'ilib qolayotgani yo'q-ku. Eng muhimi shu emasmi!

Yurtini tark etgan, Stalinning qatag'on kunlariga bardoshi yetmay vatangado bo'lgan darbadarlarning suratlar ustiga qora chiziqlar tortilgan edi. Matbuotda, badiiy asarlarda ham ular sotsialistik jamiyatga tosh otguvchi zararkunanda, yomon odamlar, deb atalar edi. Ularning obrazlari ana shu g'oyalarga bo'ysundirilgan holda g'arib, bir burda non ilinjida xoru zor, gado bechorahol tarzda yaratilar edi. Ularning qalbidagi otash muhabbat, poklik, odamiylik esa hamisha e'tibordan chetda qoldardi.

Lekin bunday bedodlik, tavqi-la'natlardan bexabar, xabardor bo'lsada vujudidagi muhabbat va e'tiqoddan kechishni istamagan mehnatkash tarki vatan xalq, baribir yuragidagi samimiyatini «xalqlar otasi»dan darig' tutmagan, unga sig'ingan, rasmlarini maktablarning, hatto uylarining to'rida ehtiyot qilganlar, boshlariga tushgan musibatlariga uning hech qanday daxli yo'q, deb bilganlar.

1953-yilda oltinchi sinfda o'qir edim. Muallimimiz Ubaydulla afandi «Stalin o'libdi» degan so'zni aytolmay yig'lagan, musibatdan voqif bo'lg'ach, butun maktab motamsaro bo'lgan edi. Hamma dod solib, faryod etgan, o'zlarini yerga tashlab, shaytonlab qolganlar ham bor edi oramizda. Butun shahar oyoqqa qalqan, un zavodidan berilgan gudok hammani joyida mixlagan edi. Xalq qayg'uga cho'kib, «butun jahon mehnatkashlarining ulug' dohiysi»ga muhabbatlarini izhor etgan, vidolashgan edi. Bugun esa zulmat ustidagi pardalar ochilib, haqiqat ayon bo'lyapti. Bu haqiqat hamma narsadan ulug' emasmi? Xalqning o'z-o'zini anglashi emasmi?

Hozir ko'nglim to'ridan joy olgan bir voqeani iftixor bilan eslayman.

Ona tili va adabiyoti muallimimiz Eminjon afandi ba'zan qiyinroq so'zlarni yoki nomlarni yaxshi talaffuz qilolmasak, sekin yonimizga kelib:

— Bugun bo'lmasa indin o'z uyingga borasan, bolam, o'sha yerda ham shunday gapirib o'tirsang uyat, kim o'qitgan ona tilidan deb so'rasalar, men ne degan odam bo'ldim, — der edilar.

Biz esa «nega o'z uyimizga borar ekanmiz», deb hayron bo'lsak-da, baribir, so'zlarni muallimimiz o'rgatganday takror-takror qiroat qilardik. Shularni o'ylasam, bugungi kunimiz, o'zbek tiliga davlat maqomi berilishi munosabati bilan aytilayotgan mulohazalar ko'z oldimdan o'tadi, tilimizning bugungi holatidan qoniqish hosil qilmayman.

«Onang kasal bo'lib qoldi, tezroq yetib kelgin, o'g'lim!», degan bir enlik telegrammani jo'natolmay qiynalgan dehqonni, «Meni ishga qabul qilishingizni so'rayman», deyilgan arizani ham rus tilida yozishni taomilga aylantirib olgan odamlarni eslab, ba'zan buning tub sabablarini anglab yetolmayman.

Ayrim o'rtoqlar, «o'zbek tili yordamga muhtoj» deb astoydil jon kuydirishayotganga o'xshayapti. Nazarimda, bu og'ir ahvoldan faqat

yordam bilan chiqib bo'lmaydi. Unga alohida imkoniyat, imtiyozlar kerak, shundagina uning istiqboli haqida so'z yuritish mumkin.

O'zingiz o'ylang, axir, rahbar bo'lgan odam, o'zbek bo'lib turib, o'zbek tilini bilmasa zarurat tug'ilib qolgan taqdirda, qog'ozga qarab zo'rg'a o'qisa, radio, teleekran qarshisida o'z ona tilini xohlaganxa xor qilib, poyma-poy gapirsa, bu ne bedodlik bo'ldi endi?

Shunday kezlarda yana o'zbek tilida o'qitiladigan maktab ochmoq uchun xonumonini o'rtaga tashlagan muhojir vatandoshlarimni, maktab binosini ko'tarmoq uchun yozning jazirama issig'ida yelkasiga g'isht, kesak ortqilib, ikkinchi qavatga egilib, emaklab chiqib borayotgan Tursunoyni, unga bag'ishlab she'r yozgan shoir Ahad Shokir o'g'lini yodlayman. Ularni bunday jasoratga undagan qudratli kuch nima ekan deymen? Bu, albatta, ona tiliga bo'lgan muhabbatdir.

O'zga yurtlarda vataniga intizor bo'lib yashayotgan o'zbeklar, nedir tasodif bilan, siz bilan meni o'zlari istiqomat qilayotgan joylarida uchratib qolguday bo'lsa, boshimizdagi do'ppimizga tikilib, bag'rimizga otulguday bo'lib, qoshimizga keladilar. Shunda: «Assalomu alaykum, vatandosh!», desalar, biz dovdarab, ikki og'iz kalimaning ma'nosini darrov anglab ololmasak, o'z tilimiz qolib, boshqa tilda javob bersak manqurtlik bo'lmaydimi?

Hozir Stalin hukmronlik qilgan qirg'inbarot kunlarning azobini ko'p gapiryapmiz. Ayrimlar: «Hadeb Stalinni yomon degan bilan biron narsa o'zgarib qoladimi, aksincha kundan-kun battar bo'lyapti», deb aytishyapti. Bunday munosabat, haqiqatga nihoyatda yuzaki qarash, millionlab odamlar taqdiriga, ularning begunoh azob chekkan farzandlari dardiga e'tiborsiz, loqayd bo'lishning natijasidir.

Muhojirlikda otalari daraksiz yo'qolganlarning farzandlari yuragida tuzatib bo'lmas yana bir og'ir dard bor. Otalari Ulug' Vatan urushining suronli yillarida qurbon bo'lgan tengdoshlarimiz: «Otam qahramon edi», deb iftixor bilan so'zlar, noma'lum askar xotirasiga o'rnatilgan mangu olov ostonasiga gullar qo'yar, hatto 37-yillarning repressiyalarida qatl etilganlarning ham xotirasini tiklash imkoni topilar, ularning ko'ngillari, vujudi bir nafas orom olar, ammo biz-chi?

«Shahri Andijonga o'ng oyog'imni qo'ysamu chapimni bosmoqqa ulgurmay jonim uzilsa qaniydi», deb nola qilgan bobomiz Ahmadbek hojining qabri Qashqarda, Xo'jamqumluq mozorida yo'qlovsiz qoldi. Tolzor choyxonasida bir piyola ko'k choy ichmoqqa jonini tikkan otamiz Jaynak Mirzoning aziz boshi qaylarda uzildi, bexabarman. Halima xonim diydoriga Vatan deb qaragan onamiz Tojiniso begimning maqbarasi G'uljuda, Baytullo masjidining etagida, yangi imoratlar tagida yo'q bo'lib ketdi; akam Ne'matillo Istanbulda, «Turkistonlik Ne'mat Jaynak» deb yozilgan sag'ananing ostida mung'ayib yotibdi.

Vo darig'! Bu dahshatlarga qaydin javob izlagayman, ne deb o'zimga taskin bergayman, ota-onamizni sog'insak, qayga borib, kimning boshida yig'lagaymiz, kimga tavof etib, qaysi tuproqqa boshimizni qo'ygaymiz. Bizning, biz kabilarning yozig'imiz ne edi?

**«O'zbekiston adabiyoti va san'ati»,
1991 yil**

MASHHURLAR VATAN VA VATANPARVARLIK HAQIDA

Har kimning qalbida o'z xalqi-ning jajji qiyofasi yashaydi.

Freytag

Saxovatning eng buyuk jasurliklari Vatanga muhabbat tufayli yuzaga kelgan.

Jan Jak Russo

Vatanparvarlik tantanavor xitoblar va umumiy gaplardan iborat emas, balki u Vatanga qizg'in muhabbat hissi bilan ortiqcha dabdabalarsiz o'z fikrini bildirish, faqat ezgulikda hayratlanmay, balki muqarrar har qayerda, har qanday vatanda ham bo'ladigan yovuzlikni jinidan battar yomon ko'rish demakdir.

V. Belinskiy

Vatanga muhabbat, avvalo, unga samimiyat, qizg'inlik bilan, samarali istak bilan ezgulik va ma'rifat tilashdan iboratdir, uning mehrobiga hamma narsani, shirin jonni ham fido etish, undagi barcha yaxshi narsalarga qizg'in hamdardlik bildirish hamda uning kamolot yo'liga g'ov bo'layotgan narsalarga qahrli bo'lmoqlikdir.

N. Nekrasov

Bizga ota-onalar, bolalar, yaqin xesh-aqrabolar qimmatlidir; lekin muhabbat bobidagi barcha tasavvurlarimiz birgina «Vatan» otli so'zda mujassamlashgandir. Vatanga nafi tekkudek bo'lsa, — axir qaysi vijdonli odam uning uchun jon

bermoqqa ikkilanar ekan?

Sitseron

Ma'rifatli xalqlarning haqiqiy jasorati vatan yo'lida qurbon bo'lishga hozir ekanliklarida aks etadi.

G. Gegel

O'zingni vatanga qanchalar yaqin his etsang, uni shu qadar jonli vujud kabi aniqroq va sevibroq tasavvur qilasan.

Blok

Faqat hamiyatsiz odamlargina vatan tuyg'usining go'zal va yuksakligini his etolmaydilar.

I. Pavlov

Kim o'z yurtini sevmasa, u hech nimani seva olmaydi.

J. Bayron

Mixael Pitala qamoqxonadan qochdi. Quyuq o'rmonlar va bug'doyzorlarda yashirib u janub tomon yurdi, toqqa yaqinlashdi. Dehqonlar uning qornini to'yg'izishdi, yo'l uchun oziq-ovqat va kiyim-bosh berishdi. Kech tushdi.

Oppoq ilonizi yo'l tog' yonbag'irlab buralib ketgan edi. Dovonda xoch turardi. Qochoq chang yo'ldan asta ko'tarila boshladi. U Galitsiyaning Tarnovsk o'lkasilik dehqonlar kiyadigan uzun, chang bosgan ko'yilagiga tirishgan qaltiroq qo'li bilan ul-bul yegulik solingan kichkina tugun qistirib olgandi.

U atrofni qo'rqa-pisa kuzatdi, uning yuzida soqchi ko'rinishi bilanoq o'zini tik qiyalikdan vodiya tashlash jur'ati namoyon edi. Va nihoyat u etagida yarimchirigan o'rindiq turgan, yog'och xoch joylashgan dovonga yetib keldi. Mixael Pitala cho'qindi va o'rindiqqa horg'in o'tirdi. Tugunni yoniga, maysaga qo'ydi va atrofga nazar tashladi. Ikki tomondan ham yo'l nishablikka qarab ketardi. Uning ko'z o'ngida o'rmonli vodiya gavdalandi. Atrof qanday go'zal! Uzoqda, kulrang cho'qqilar orasida azim Bobotog' qad ko'tarib turibdi. Undan nariroqda Taqirtog', uning yon-verida esa Mixaelning ota joylari... Shuncha yillardan keyin, ikki-uch kun o'tib u o'rmonning yoqasiga qadar yoyilgan qo'ralar, mo'jaz ibodatxona joylashgan ona qishlog'ini ko'radi.

Tog'lar orasiga asta botayotgan quyoshning nurlari so'nib borardi. Qochoq oppoq qirov qo'ngan boshini quyi egganicha kechmish hayotini esladi. Ko'p yillar avval u ish qidirib xotini va bola-chaqasini olib Germaniyaga otlandi. U yerda ter to'kib holdan toyguncha mehnat qilishdi, hayotning achchiq-chuchugiga sabr qilishdi. Qish oylaridan birida u ishidan ayrildi va butun oila ochlik domida qoldi. U yaqinlarining qiynalganlariga chiday olmadi va avval ularni, so'ng o'zini zaharlab o'ldirishni o'ylab qoldi. Og'uni tayyorlab, mudhish rejasini amalga oshirdi. Xotini va bolalari o'ldi, lekin u tirik qoldi. Tuzalib ketganidan so'ng uni uzoq yilga ozodlikdan mahrum etishdi. Ko'p yillar ish davomida olisdagi bulutli tog'larga havas ila qarab, yana o'sha yerga borishni orzu qilardi. Nihoyat, u qamoqdan qochishga erishdi. Mana, hozir shu yerda...

Mixael Pitala yana atrofga nazar soldi. Quyosh tobora pastlab botib borardi. Bobotog'

TOG'LIKNING O'LIMI

(hikoya)

cho'qqisi shafaq bag'riga singib ketdi. Shafaq. Mag'rib tomonda to'q-qizil olovli shar asta tog' ortiga botdi. Kechki qizil shu'lalar tog' bag'rida erib ketdi. Undan keyin goh parchalanib, goh yana qo'shilib tuman pardasi ko'tarildi. Qandaydir o'zgacha g'ira-shira qorong'ulik o'rmonni burkab oldi. Iliq shamol esa ignabarg hidini atrofga sochdi. Pastda katta toshlari zamburug' bilan qoplangan tog' nishabligi yastanib yotibdi. Sershovqin soy toshdan toshga va ildizi bilan qo'porilgan daraxtlarga urilib oqar, baland tilog'och va qarag'aylar orasida ko'rinmay ketardi.

Qochoq soqol qoplagan yuzini quyi indirgan ko'yi pinakka ketdi. Tushiga uyi kiribdi. Lekin u oqsoqol qariya emas, navqiron yigitcha edi. U hozirgina o'rmondan qaytgandi. Mana, o'choqdan chiqayotgan tutun o'rlagan kulbadagi o'zining kichkina xonachasi. Mana, otasi, onasi, butun oilasi. «Mixalek, sen qaerda buncha ko'p qolib ketding?» deb so'rashyapti. So'ng hammalari xontaxtaga o'tirib ovqatlanishadi, gurunglashib o'tirib qo'y sutidan ichishadi. Qo'shnilar chiqadi. O'rmonda o'rtog'i Konichkani ayiq qanday qo'rqitganini aytib berishadi. U o'choqqa o'tin tashlaydi. O'tin charsillab yonib, qurum bosgan xonani yoritadi. Tashqaridagi qo'raga qaytayotgan mollarning ma'rashini eshitib o'tirish qanchalik yoqimli. Ibadatxona qo'ng'irog'i chalinadi. Hammalari turishadi, cho'qinib, baland ovozda ibodat qilishadi. Olov esa charsillab yonadi... Birdan og'ir qadamlar qochoqning tushini buzib yuboradi.

O'rnidan turarkan, yerdan chiqdimi, osmondan tushdimi, qayerdandir paydo bo'lgan mirshabni ko'rdi. Uning miltiq nayzasi tunning so'nggi shu'lalarida dahshatli yaltirardi. Mixael Pitala tugunini olib, bir sakrashda narigi yo'lga o'tib, tog' nishabligiga qarab yugurdi. Uch marta «To'xta, to'xta, to'xta!» buyrug'idan so'ng g'ira-shira o'rmonning tun sokinligida ko'p marta o'q ovozi aks-sado berdi. O'q yegan boshini egganicha qochoq oldinga va yuqoriga intilardi.

Yaroslav GASHEK

Oxirgi marta botayotgan quyoshni va tog'lar tizmasini ko'rib qolishga harakat qilardi. Quyosh botdi.

Vodiyning allaqayerida kechki ibodatga chaqiruvchi cherkov qo'ng'irog'i chalindi. Yuqorida, yo'ldagi yog'och xoch yonida turgan mirshab qalpog'ini yechdi va ibodat qila boshladi: «Tangri malaklari...»

Miltiqning og'zidan osmonga ko'tarilayotgan tutun so'roq belgisi shaklini eslatardi. O'rmon osmonida oy chiqib, qiyalikda yotgan qochoqning murdasini xira nurlari bilan yoritayotganda, uning ko'kargan lablari asta pichirladi: «Vatan! Vatan!»

1902

O'ZBEKNING FE'LI

MEHMONDO'STLIK

Qadimda bir odamning mashhur oti bo'larkan. U ko'pkarilarda ham, poygalarda ham, hamisha marraga birinchi bo'lib yetib kelar ekan. Bu otning ishqibozlari tobora ko'payib boribdi. Kimdir falonchi miqdorda tilla beraman, otingni menga sot desa, yana boshqasi, bir otar qo'y beraman, bir uyur yilqi hadya qilaman, otingni almashtir, debdi, ammo u unamabdi. "Uyimni sotsam sotamanki, otimni so'ramanglar, meni tinch qo'yinglar" debdi.

Xushxabarning qanoti bor, deydilar. Bu xabar guzarma-guzar, qishloqma-qishloq, shaharma-shahar o'tib, podshohlikka ham yetib boribdi. Podshohning ham bu uchqur otga ishqiy tushibdi. To'rt-besh navkar va mulozimlarini olib, o'sha qishloqqa ravona bo'libdi. Uyini topib, darvozani taqillatibdi.

Ot egasi darvozani ochib qarasa, ne ko'z bilan ko'rsinki, eshigining oldida podshohi olam turgan emish. Ularni darrov uyga chorlab, otulovlarini bog'labdi. Mehmonlarning oldiga noz-ne'matlarni to'kib solibdi.

Oradan uch kun o'tgandan so'ng, qadimgi taomillarga ko'ra, mezbon mehmonlardan so'rabdi:

— Yo'l bo'lsin, hazratim?

Podshoh ham bu insonning xulq-atvoridan mutaassir bo'lib, debdi:

— Ey mezbon, inson ham shunchalik mehurmuruvvatga do'st bo'ladimi, mana uch kundirki uyingizdamiz, na sizning gap-so'zlaringizda, na ahli ayolingizning yurish-turishida minnat sezmadik (hozirgi ayollarga mehmon yoqmasa osxonada taqir-tuqur boshlanadi — A.A.). Sizdan behad minnatdormiz. Faqat bizning ham sizga bir gapimiz bor. El orasida dong taratgan otingiz endilikda podshohlikning sayixonasini bezatib tursa degan niyat bilan keldik.

Shunda ot egasi podshohga ta'zim qilib, debdi:

— Ey hazratim, sizday odil va adolatparvar podshoh uchun nafaqat bitta, nafaqat o'nta yoki yuzta otimni, hatto jonimni ham berishga tayyorman. Faqat mening bir qoshiq qonimdan keching, kambag'alchilik qursin. Uch kundan buyon tamaddi qilayotgan taomingiz aynan o'sha otning go'shtidandir.

Insonning nafaqat tashqi ko'rinishi yoxud tilidan, balki uning hatti-harakatidan, fe'l-atvoridan, tashqi muhitga munosabatidan ham uning kimligini, qaysi millatga mansubligini ilg'ab olish mumkin. Masalan, o'zbekni ko'chadami, yo'ldami, ishxona yoxud dam olish maskanidami, qayerda bo'lmasin, uchratib qolsangiz, xayrlashuv onida "Uyga keling, bir piyola choyimiz bor" deydi. Negaki mehmondo'stlik o'zbekning qon-qoniga singib ketgan. Bu fe'l, bu xislat undan faqat jon bilan birga chiqishi mumkin. Nega shunday? O'zbekning avlod-avlodiga o'tib kelayotgan bunday fazilatlar juda ko'p. Deylik, halollik, rostgo'ylik, diyonat, omonatga xiyonat qilmaslik, uyat, or-nomus, lafz, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, andisha kabi son-sanoqsiz fazilatlar o'zbekka o'zi kiygan to'ni va do'ppisi yanglig' yarashib turadi.

Gazetamiz o'zining har bir sonida "O'zbekning fe'li" rukni ostida odamlarimizning ana shunday ajoyib fazilatlar haqida hikoya qilib boradi. Bugungi suhbatimiz mehmondo'stlik haqida.

Alqissa, o'zbek zaru-tilloga bermagan, behisob boyliklarga almashtirmagan otini mehmon uchun so'yib yuborgan ekan.

Darhaqiqat, o'zbek mehmon uchun uyidagi so'nggi nonini ham ayamaydi. Hatto qo'shnisidan qarz olib bo'lsa-da, mehmonni obdon siylaydi. Axir, biz kundalik hayotimizda ham har kuni shunday manzaraga duch kelamiz: erkak uyga olib kelgan bozor-o'charini, albatta, ayoliga topshiradi. Ayoli esa meva-chevalarning uringanlarini bolalariga, eriga beradi, o'zi yeydi. Eng saralarini esa bir chetga yashirib qo'yadi. Uni nima qilasan, deb so'rasangiz, bu mehmonlarning nasibasi, deydi.

Endi ayting-chi, bu dunyoda o'z rizqidan, bolalarining nasibasidan, ayirib, qiyib, mehmon uchun qo'yadigan millat bormi o'zbekdan boshqa?!

Bu fazilat o'zbekka ajdodlaridan o'tgan, undan, istaymizmi-yo'qmi, farzandlariga, nevarachevaralariga o'tkusidir.

Ilohim, shunday bo'lsin!

Alisher AYMATLI.
aymatli@vatandosh.com

MEHMONDO'STLIK HAQIDA O'ZBEK XALQ MAQOLLARI

- Mehmon — aziz, mezbon — laziz.
- Mehmon — atoyi xudo.
- Mehmon — otangdan ulug'.
- Mehmon — uying ziyinati.
- Mehmon joyi — ko'z ustida.
- Mehmon izzatda, mezbon xizmatda.
- Mehmon kelar eshikdan, rizqi kelar teshikdan.
- Mehmon kelgan uy — barakali.
- Mehmon kelgan uying chirog'i ravshan.
- Mezbon borini qo'ysa, mehmon ozga sanamas.
- Mehmon kelsa, pastga tush, Palov bermoq ahdga tush.
- Yo'qcha guruch osh bo'ladi, Mehmon ko'ngli shod bo'ladi.
- Kelish mehmondan, ketish mezbondan.
- Birinchi kun mehmon — oltin mehmon, ikkinchi kun — kumush, uchinchi kun — mis, uchdan o'tsa — pes.
- Kelguncha mehmon uyalar, Kelgandan so'ng mezbon uyalar.

- Kelmoq ixtiyor bilan, Ketmoq ijizat bilan.
- Mehmon kelsa choptirar, Bor-yo'g'ingni toptirar.
- Mehmon kelsa, et pishar, Et bo'lmasa, bet pishar.
- Mehmon ko'rki — dasturxon.
- Mehmon mezbonga aziz, Mezbon — mehmonga.
- Mehmon nosi uch kundan keyin sasir.
- Mehmon oz o'tirar, ko'p ko'rar.
- Mehmon oz o'tirsa ham, ko'p sinar.
- Mehmon so'rab yemas.
- Mehmon — uy egasining buzog'i.
- Mehmonga osh qo'y, Ikki qo'lini bo'sh qo'y.
- Mehmonga shirin so'z ber.
- Mehmonni siylagan itiga suyak tashlar.
- Mehmonning itini tur dema.
- Mehmonning ketishini so'rama, Kelishini so'ra.
- Mehmonning oldida mushug'ingni pisht dema.

- Mehmonning otini asl derlar, Uch kundan so'ng sasir derlar.
- Mehmonning o'zi ham mehmon, so'zi ham mehmon.
- Mehmonxonang tor bo'lsa ham, mehri-diling keng bo'lsin.
- Oyda kelganga — oyoq, Kunda kelganga — tayoq.
- Ochiq yuz — oshdan shirin.
- Osh — mehmon bilan aziz.
- Osh — egasi bilan shirin.
- Supurilmagan uyga mehmon kelar.
- Suhbat sevmagan tegirmon qurdirar, Mehmon sevmagan bolasini urar.
- Chaqirilmagan mehmon — Sariq itdan yomon.
- Chaqirilmagan qo'noq — Yo'nilmagan tayoq.
- Shirin choying bo'lmasa, Shirin tiling bo'lsin.
- Shirin oshing bo'lmasin, Shirin so'zing bo'lsin.
- Shirmoy noningni berma, Shirin so'zingni ber.
- Erta borsang, et pishar.

- Kechga qolsang, bet pishar.
- Eshikdan kelganni it qopmas.
- Yuzta siz-bizdan, Bitta jiz-biz yaxshi.
- O'zi kelgan mehmon — atoyi xudo, chaqirib kelgan mehmon — gadoyi xudo.
- Qo'nguncha qo'noq uyalar, Qo'ngandan keyin — uy egasi.
- Qo'noq bir kun qo'nsa — kut, Ikki kun qo'nsa — yut.
- Qo'noq oshi yo'lga yaxshi.
- Qo'noq to'ydim, deydi, Uy egasi yoqtirmadi, deydi.
- Qo'noq qo'ydan ham yuvvosh, Moy bersang ham, yeyaveradi.
- Qo'noqqa osh ber, otiga — yem.
- Hurag'on it egasiga qo'noq keltirar.
- Yo'lli kishining mehmoni bir kelar.
- Borini bergan uyalmas.
- Betamiz mehmon mezbongi qistar.

Osmon yiroq, yer qattiq (maqol).

Sotiboldining xotini og'rib qoldi. Sotiboldi kasalni o'qitdi - bo'lmadi, tabibga ko'rsatdi. Tabib qon oldi, betobning ko'zi tinib, boshi aylanadigan bo'lib qoldi, baxshi o'qidi. Allaqanday bir xotin kelib, tolning xipchini bilan savaladi, tovuq so'yib qonladi. Bularning hammasi, albatta, pul bilan bo'ladi. Bunday vaqtlarda yo'g'on cho'ziladi, ingichka uziladi.

Shaharda bitta doktorxona bor. Bu doktorxona to'g'risida Sotiboldining bilgani shu: salqin, tinch parkda, daraxtlar ichiga ko'milgan baland va oq imorat: shisha qabzali kulrang eshigida qo'ng'iroq tugmasi bor. Chigit po'choq va kunjara bilan savdo qiladigan xo'jayin Abdug'aniboy omborida qulab ketgan qoplar ostida qolib o'ladigan bo'lganida bu doktorxonaga bormay Sim*ga ketgan edi.

Doktorxona deganda Sotiboldining ko'zi oldiga izvosh va oq podshoning surati solingan 25 so'mlik pul kelar edi.

Bemor og'irlashdi. Sotiboldi xo'jayinining oldiga arzga bordi, ammo bu borishdan muddaosi nima ekanini aniq bilmas edi. Abdug'aniboy uning so'zini eshitib ko'p afsuslandi, qo'ldan kelsa hozir uning xotinini oyoqqa bostirib berishga tayyor ekanini bildirdi, keyin so'radi:

- Devonai Baxovaddinga hech narsa ko'tardingmi? G'avsula'zamga-chi?

Sotiboldi ketdi. Bemorning oldidan jilmaslik va shu bilan birga tirikchilik uchun xonaki bir kasb kilishga majbur to'qishni o'rgandi. U ertadan gavronlar ichiga ko'milib qizchasi qo'lga ro'molcha nimjon, xira pashshalardan ro'molcha, mukka tushib Faqat pashsha g'ing'ilaydi. Yaqin-yiroqdan gadoy tovushi eshitaladi: «Xey do'st, shaydullo ba nomi Ollo, sadaqa raddi balo, ba qavli rasuli xudo...»

Bir kechasi bemor juda azob tortdi. U har ingraganda Sotiboldi chakkasiga birov solingan kishiday talvasaga tushar edi. Qo'shnisi - bir kampirni chaqirdi. Kampir bemorning to'zigan sochlarini tuzatdi, u yoq bu yog'ini siladi, so'ngra ... o'tirib yig'ladi.

- Begunoh go'dakning saharda qilgan duosi ijobat bo'ladi, uyg'oting qizingizni! - dedi.

Bola anchagacha uyqu g'ashligi bilan yig'ladi. Keyin otasining g'azabidan, onasining ahvolidan qo'rqib, kampir o'rgatgancha duo qildi:

- Xudoyo ayamdi daydiga davo beygin...

Bemor kundan kunga battar, oxiri o'sal bo'ldi. «Ko'ngilga armon bo'lmasin» deb «Chilyosin» ham qildirishga to'g'ri keldi. Sotiboldi to'qigan savatlarini ulgurji oladigan baqqoldan 20 tanga qarz ko'tardi. «Chilyosin»dan bemor tetik chiqqanday bo'ldi, shu kechasi hatto ko'zini ochib, qizchasini yoniga tortdi va pichirladi:

- Xudo qizimning saharlari qilgan duosini dargohiga qabul qildi. Dadasi, endi tuzukman, qizimni saharlari uyg'otmang.

Yana ko'zini yumdi, shu yumgancha qaytib ochmadi - saharga borib uzildi. Sotiboldi qizchasini o'lik yonidan olib, boshqa yoqqa yotqizayotganda qizcha uyg'ondi va ko'zini ochmasdan odatdagicha duo qildi:

- Xudoyo ayamdi daydiga davo beygin...

* Sim - Hozirgi Farg'ona shahri

Abdulla Qahhor BEMOR (O'tmishdan)

bo'ldi - har xil savatchalar kechgacha oftobshuvoqda savat to'qiydi. To'rt yashar olib, onasining yuzini karaxt, qo'riydi, ba'zan, qo'lida uxlab qoladi. Hammayoq jim. Bemor inqillaydi, har zamon

MUSULMON SEVGISI

Payg'ambarimiz Muhammad alayhissalomning qilgan g'azotlaridan biri tugagach, bir musulmon xotin tushib qolgan yaradorlarni izlab topmoqchi bo'ldi: o'liklar orasiga kirdi. U yon-bu yonni izlar chog'da "Oh... suv!.." degan bir tovush eshitdi. Bir yarador musulmonning suvdonini ko'rdi.

Ozroq suv topib shu yaradorning oldiga keldi. Boshini astagina ko'tarib, suvni ichtirmoqchi bo'ldi. Yarador musulmon dudog'ini suvga yetkuzar chog'da boshqa yoqdan "Oh... suv!.." degan o'zga bir tovush keldi. Yarador suv keltirgan xotinga dediki:

- Bu suvni mendan burun shu tovush egasiga eltib ber. Bir yo'ldoshim yaralanib suvsab yotar ekan, men icholmayman.

Xotin suvni ikkinchi yaradorga olib bordi. U ham suvni ichayin deb turgan chog'da "Oh... suv!.." degan yana bir tovush eshitdi, xotinga dediki:

- Shu yo'ldoshim suvsiz ekan, men icholmayman, ber suvingni shunga.

Xotin suvni uchinchi yaradorga yetkazdi. U suvni ichayotganda birinchi yaradorning "Oh... o'ldim... suvsizlikdan" degan tovushi keldi. Bu ham xotinga:

- Suvingni mendan burun shu tovush egasiga ber! - dedi va o'zi ichmadi.

Xotin yana qaytib birinchi yaradorning oldiga kelsa, bechoraning o'lib yotganini ko'rdi. Ikkinchi yaradorning oldiga bordi, u ham o'lib yotgan ekan. Uchinchi yarador ham suvsizlikdan o'lib qolmasin deya yugurib ketdi:

- Ey, voh!.. Bu ham o'lib qolibdi! - deb suvni to'kdi.

Musulmonlarning o'lim chog'da ham bir-birlarini qanchalik sevishlarini o'ylab ko'z yosh qildi.

“O’qi” kitobi, Boku, 1917-yil

Hamid OLIMJON

O'ZBEKISTON

Vodiyilarni yayov kezganda,
Bir ajib his bor edi menda.
Chappar urib gullagan bog'in,
O'par edim vatan tuprog'in.
Odamlardan tinglab hikoya
O'sar edi shoirida g'oya.
Daryolardan kuylab o'tardim,
Ertaklarga quloq tutardim.
Hammasini tinglardim, ammo,
O'xshashini topmasdim aslo.

***

O'xshashi yo'q bu go'zal bo'ston,
Dostonlarda bitgan guliston —
O'zbekiston deya atalur,
Uni sevib el tilga olur.
Chiroylidir go'yo yosh kelin,
Ikki daryo yuvar kokilin;
Qorli tog'lar turar boshida,
Gul vodiylar yashnar qoshida.

Chor atrofga yoyganda gilam.
Aslo yo'qdir bundayin ko'klam.
Tog'lardagi qip-qizil lola
Bo'lib go'yo yoqut piyola,
Buloqlardan uzatadi suv
El ko'zidan qochadi uyqu.
Dalalarda boshlanadi ish
Boshlanadi ijod va turmush.

Kundan-kunga o'sadi paxta,
Barg chiqadi har bir daraxtda,
Olmazorlar gulin to'kadi,
Meva bog'lab shoxin bukadi.
Shaharlarda ishga chiqib el
Odam bilan to'lar Tekstil.
Hammasining bir istagi bor,
Hammasi ham xursand, baxtiyor.
Bu o'lkada har narsa bordir,
Ko'rmaganlar doim xumordir.
Amu bilan Sirdan suv ichgan,
Zarafshonni loylatib kechgan,

Chavandozlar bordir bu elda.
Bahor chog'i pishqirgan selda
Arg'umoqlar qo'shig'i bordir.
Bu shundayin ajib diyordir.
Dalasida o'smas tikonlar,
Cho'llarida chopmas ilonlar;
Qush uchganda kuymas qanoti,
Odam o'tsa qurimas zoti;
Chanqov qolib yo'lovchi o'lmas,
Har burchakda boshkesar bo'lmas.
Kulbalarni kelib bosmas qum,
Go'daklarni yutmas och o'lim.
Odamga baxt va tole yordir—
Bu shundayin ajib diyordir.

***

Bunda bulbul kitob o'qiydi,
Bunda qurtlar ipak to'qiydi,
Bunda ari keltiradi bol,
Bunda qushlar topadi iqbol,
Bunda qorning taglarida qish,
Bahor uchun so'ylaydi olqish.
Bir o'lkaki husnga boydir,
Uning eng zo'r ko'zgusi oydir;
Bir parcha o't bo'lib bunda kun
Paxtasiga ishlaydi har kun.

Botirlari kanal qazadi,
Shoirlari g'azal yozadi,
Kuychilari o'qiydi yalla,
Juvonlari aytadi alla,
Pazandasi yopadi shirmon,
Qarilari kutadi mehmon —
Bu shundayin ajib diyordir.
Buning qiziq hikmati bordir.

***

Shunday o'lka doim bor bo'lsin,
Shunday o'lka elga yor bo'lsin.
Omon bo'lsin og'aynilari,
Omon bo'lsin do'stlarning bari.

***

Shaftoluzor bog'larni ko'rdim,
Gul ko'kargan tog'larni ko'rdim,
Mehr qo'yib o'pgan sari oq,
Oppoq bo'ldi bu, aziz tuproq.

Vodiyilarni yayov kezganda,
Bir ajib his bor edi menda.

Sahifa www.ziyouz.com
ma'lumotlari asoida tayyorlandi.

MEHRNING HAQI

Bola cho'ntak xarajatlari uchun dadasidan olgan pullarini vaqtidan avval yeb qo'ydi. Yaqinda ta'til boshlanadi. Maza qilmaydi. Yo'lini topish kerak. Qo'lga tushgan jurnalda har bir xizmat uchun haq to'lanishi lozimligini o'qib, ko'zlari charaqlab ketdi. Bu mantiqqa ko'ra, oilasi uchun qilgan ishlarining har biriga haq olishi kerak! Do'kondan non keltirishni uch dollarga, ahlat to'kishni uch dollarga, onasi bilan bozorga borib kelishini o'n dollarga baholasa, qimmatga tushmaydigandek edi.

Xuddi shunday qildi. Bir varaqqa oy davomida bajargan ishlarini yozib narx qo'ydi. Umumiy summa 500 dollarni tashkil etdi. Xatni sekingina onasining yoniga solib qo'ydi. Boyish yo'lini topganidan boshi osmonda!

Ertalab dars stoli ustidan 500 dollar pul va bir enlik xatcha topdi:

«Seni o'lim bilan olishib dunyoga keltirganim, yillar bo'yi ustingni toza tutganim, ming bir azob bilan o'stirayotganimning haqi — faqat sevging va yonog'ingdan olganim birgina o'pichdir! Ishlab topgan pulingni o'ynab-kulib ishlat, bolajonim!..»

BOBUR – YO'LBARS

Farg'ona viloyatining podshosi Umarshayxning o'g'li Zahiriddin Muhammad yoshligidan ancha aqlli va dovyurak bo'lib o'sibdi. Umarshayx bo'sh vaqtlarini shikor bilan o'tkazar, har gal ovga chiqqanida, o'g'lini ham binga ola ketar ekan. Bir kuni shikor avjiga chiqqanda yosh Zahiriddin Muhammad changalzorda adashib qolibdi. Dovyurakligidan hecham qo'rquvga tushmabdi. Yig'lab-siqtamabdi. Kun botibdi, kech kiribdi. Bir payt kimsasiz g'orni ko'rib qolibdi. Shu yerga kirib yotaman, tong otgach, bu yerdan chiqib, albatta otamni axtarib topaman, deb o'ylab g'orga kiribdi. Yarim kechaga borib kishi qulog'ini qomatga keltiruvchi dahshatli bo'kirish ovozi eshitib qolibdi. Shunday vahimaga tushmabdi. Nima bo'lishini kutib, qimir etmay jim o'tiraveribdi. Haligi ovoz tobora g'orga yaqinlashib kelaveribdi. Zahiriddin Muhammad nafasini ichiga yutib, tikilib qarasa, og'zida kattakon o'ljani tishlab olgan bir ona yo'lbars g'orga qarab kelayotgan emish. Bola buyog'i nima bo'lar ekan, deb jim turaveribdi. Yo'lbars haybat bilan g'orga kirib kelibdi. Shu payt ikki yo'lbarsvachcha bir-birovini qovlashib Zahiriddin Muhammadning shundoqqina yonidan o'tib onasiga yopisha ketibdi. Ona yo'lbars bolalarini iskabdi, erkalatibdi, keltirgan o'ljani ular oldiga tashlab ovqatlantiribdi. Shunday qilib, bola ertalabgacha mijja qoqmabdi. Tong otibdi. Ona yo'lbars o'lja axtarib g'ordan chiqib ketibdi. Zahiriddin Muhammad birpas indamay turibdi-da, tavakkal qilib yo'lbarsvachchalar yoniga boribdi. Yo'lbarsvachchalar bolani irillab qarshi olishibdi. Bola qo'rqmabdi. Keyin til topishib ular bilan inoqlashib, apoq-chapoq bo'lib ketibdi.

Endigi gapni Umarshayxdan eshiting. Shikorga berilib ketgan Umarshayx o'ldiniga o'g'lining yo'qolganini payqamabdi. Kech bo'lib, karnay-surnay tortilib shikor to'xtagach, Zahiriddin Muhammadning yo'qligi bilinib qolibdi. Buni eshitib Umarshayx tozayam qayg'uribdi. Dod-faryod ko'taribdi. Mash'allar yoqib changalzorni qadamba-qadam qarab chiqishni buyuribdi. «Bolam topilmasa, hammangning kallangni tanangdan judo qilaman»,— debdi.

Bir payt Umarshayxning ko'zi yo'lbars izidagi qonga tushib qolibdi. «Bolamni yo'lbars olib qochibdi»,— deb o'ylab, fig'oni falakka ko'tarilibdi. Hushidan ketib, otidan yiqilibdi.

Umarshayx o'ziga kelib, qon izidan olib borishlarini buyuribdi. Izma-iz borishgan ekan, changalzor chetidagi tashlandiq bir g'orning oldidan chiqib qolibdi. G'orga kirib qarasha, bir bola ikkita yo'lbarschalar bilap umbaloq-dumbaloq o'ynashayotgan emish. Bolasini topib shodlanib ketganidan Umarshayxning yuragi yorila yozibdi.

Ovchilar yo'lbars bolalari bilan Zahiriddin Muhammadni olib saroyga qaytishibdi. Bu voqea bir pasda shaharga tarqabdi. «Hazrati oliyning o'g'illari yo'lbars bilan olishib, uni yengibdi»,— degan xabarni yetti yoshdan yetmish yoshgacha eshitibdi. Hamma hayratdan yoqasini ushlabdi.

Shundan keyin bolaning asli nomi Zahiriddin Muhammad yoniga Bobur, ya'ni yo'lbars laqabini qo'shib aytadigan bo'libdilar. Bobur yo'lbars bolalari bilan inoq o'sib ulg'ayibdi. Jamiki maxluq, hatto vahshiy hayvonlar shohi yo'lbarsdan ham qo'rqmaydigan botir va dovyurak kishi bo'lib yetishibdi.

«Allomalar ibrati» kitobidan

VATANNI SUYMAK

Abdulla AVLONIY

Vatan. Har bir kishining tug'ilib o'sgan shahar va mamlakatini shu kishining vatani deyiladi. Har kim tug'ilgan, o'sgan yerini jonidan ortiq suyadi. Hatto bu Vatan hissi-tuyg'usi hayvonlarda ham bor. Agar bir hayvon o'z vatanidan - uyuridan ayrilsa, o'z yeridagi kabi rohat-rohat yashamay, maishati talx bo'lib, har vaqt dilining bir go' shasida o'z vatanining muhabbati turadi.

Biz turkistonliklar o'z Vatanimizni jonimizdan ortiq suyganimiz kabi, arablar Arabistonlarini, qumlik, issig' cho'llarini, eskimoslar shimol taraflarini, eng sovuq qor va muzlik yerlarini boshqa yerlardan ziyoda suydilar. Agar suymasalar edi, havosi yaxshi, tiriklik oson yerlarga o'z vatanlarini tashlab hijrat qilardi.

Bobolarimiz «Kishi yurtida sulton bo'lguncha, o'z yurtida cho'pon bo'l», - demishlar.

Men ayblik emas, ey vatanim, tog'larim,
Bevaqt tashlab ketdim, oyo, bog'larim.
Hijron qilodur meni judolig',
Do'ndi g'ama ro'z-u shab-u chog'larim.

Hammaga ma'lumdurki, eng muqaddas diniy yerimiz bo'lgan Arabistonga bog'larini, hovllilarini sotub hijrat qilgan hojilari-mizning aksari yana o'z vatanlariga qaytib keladilar. Buning sababi, ya'ni bularni tortib ketgan quvvat o'z Vatanlarining, tuproqlarining mehr-u mahabbatidir. Rasuli akram nabiiyi muhtaram sallolohu alayhi vasallam afandimiz: «Hubbul - vatani minal imoni - vatanni suymak imondandur», - demishlar (zaif hadis).

Vatan, vatan deya jonim tanimdan o'lsa ravon,
Manga na g'am, qolur avlodima uy-u vatanim.
G'uborga do'nsa g'amim yo'q vujud zeri vahm,
Charoki o'z vatanim hokidur go'r-u kafanim.
Tug'ib o'sgan yerim ushbu vatan vujudim xok,
O'lursa aslina roje' bo'lurmi man g'amnok?

«Turkiy Guliston yoxud Axloq» kitobidan

Hurmatli bolajonlar va ota-onalar! Ushbu sahifa orqali sizlarni qiziqtiradigan manbalardan berib boramiz. bolajon@vatandosh.com manzili orqali o'z fikr-mulohazalaringizni bildiring.

OXUNJON QIZIQ HANGOMALARI

QUTQARUVCHIGA MUKOFOT

Yusuf qiziq bilan Oxun qiziq «Komso-mol» ko'lida yozda aylanib yurishibdi. Hamma cho'milyapti, ikkita ustoz ketishyapti. Oxun qiziq bir yerga kelib devorga qarab qotib qolibdi.

— Ha, yur Oxun,— debdi Yusuf qiziq.

— E-e, bu yoqqa keling, usta - debdi Oxun qiziq. — Mana, pul topadigan joy! Mana Sizga o'qib beray: «Cho'kib ketayotganni olib chiqsa, 50 so'm mukofot». Ko'rdingizmi, ana! Ha-a, men o'zimni suvga tashlayman, Siz «dod!» deysiz; ko'zlarimni ola-kula qilib turaman — 50 so'm mukofot! Ana ko'rdingizmi, bir kunda o'n marta cho'kaman,— debdi.

Yusuf qiziq «tashla o'zingni!» degan ekan, Oxun qiziq bir chuqur joyga o'zini tashlab yuboribdi. Sho'ng'ib chiqib, ko'zlarini ola-kula qilib tur-sa ham, quloqlariga suv kirib ketayotgan bo'lsa ham, Yusuf qiziq tepasida indamay turganmish.

— Ha usta, «dod!» demaysizmi, suvning tagiga kirib ketyapman-ku,— deb baqiribdi Oxun qiziq.

— Cho'kaver, cho'kaver!— debdi Yusuf qiziq.

— Axir u yog'iga o'tsam o'laman-ku!—deb baqiribdi Oxun qiziq.

— Kiraver, kiraver,—debdi Yusuf qiziq,— tagini o'qimagan ekansan, o'ligini olib chiqqanga yuz so'm berar ekan...

SAHNADAGI SARTAROSH

Oxun qiziq bir spektaklda o'z rolini ijro etayotgan edi, yasama soqoli bilan mo'ylabi terlagani

uchun tushib ketaverdi. Shuncha yuziga bossa ham bo'lmadi. Shunda roli tugamasdan sahnadan chiqib ketgan Oxun qiziq bir zumda yana paydo bo'ldi. Ammo endi soqol-mo'ylabi yo'q edi. Artistlar hayron bo'lib unga qarashgan edi, aytdi:

— Sartarosh kelgan ekan, soqolimni oldirib kela qoldim.

USTA KO'RGAN SHOGIRD

Oxun qiziq sartaroshga shogird tushdi. Ustasi tushmagur unga hunar o'rgatish o'rniga «suv keltir, o'tin yor» deyishdan bo'shamasdi.

Kunlardan birida usta to'yga ketayotib: «Sen do'konga qarab tur, so'rashsa, usta hozir keladi, degin xo'pmi?» — dedi-da, hamma yaxshi asboblarini qulfi chamodanga joylab ketdi.

Sartaroshxonaga bir kishi keldi.

— Sizmi, sartarosh,— dedi u.

— Ha, biz.

— Soqolimni yaxshilab olib qo'ysangiz.

— Xo'p bo'ladi, yaxshiyam gapmi, — dedi-da, Oxun qiziq supurgini cho'tka qilib, sovun surkab ketdi.

Supurgi toyib ketib, mijozning hammayog'i sovun bo'ldi.

— Hoy, devor oqlayapsanmi? — dedi u.

— Sabr qiling, hammasi yaxshi bo'ladi.

Oxun qiziq eski ustarada soqol olayotib, mijozning burnini kesib oldi.

— Voydod,—deb baqirib yubordi mijoz,— sartarosh deb qassobga yo'liqib qolibman. Hoy,

ayt-chi, bu yer sartaroshxonami yoki qassobxona!

— Baqirma! — dedi Oxun qiziq, — hali usta kelib qolsa, seniyam so'yadi, meniyam...

«JANG»DAGI YO'QOTUV

«Farhod va Shirin» spektaklining qo'yilishi to'g'risida e'lon chiqqan, biletlar sotib bo'lingan edi. Nogahon Xusravning lashkarboshisi rovida o'ynaydigan artist betob bo'lib qolibdi, uning o'rniga o'ynaydigan ikkinchi artist tayyorlanmagan ekan. Rejissor tajang bo'lib, nima qilarini bilmay turgan ekan, artistlardan bittasi aytibdi:

— Ko'p xunob bo'lavermang, ana, Oxun qiziqqa sal-pal o'rgatib qo'ysangiz, eplaydi, ephil u,— debdi.

Rejissor o'zida yo'q xursand bo'lib ketibdi va Oxun qiziqni chaqirtiribdi.

— Shu rolni eplasangiz, men sizni xursand qilardim, Oxunjon aka.

— Eplash ham gapmi, qotirib yuboraman, xotirjam bo'lavering,— debdi Oxun qiziq.

Oxun qiziq sarkarda rolini juda qoyil qilib o'ynayotgan edi, birdan oyog'i qoqilib ketib yiqilib tushdi, yog'och ot pachoq bo'ldi. Tomoshabinlar bunga e'tibor berishmagan bo'lsa ham (ular o'zi shunaqa bo'lsa kerak deb o'ylashdi), rejissor pardani torttirib, Oxun qiziqni koyib ketdi.

— Eplay olmas ekansiz, nima qilardingiz ishortirib, endi qaysi yuz bilan tomoshabinga qarayman!

Oxun qiziq qarasa, rejissor astoydil xafa bo'ladigan. Shunda u:

— Axir Xisrav diltangning shunday jangida bitta yog'och ot nobud bo'lmasa, jang bo'ldimi? — debdi. Rejissyor kulib yuboribdi.

DONISHQISHLOQ LATIFALARI

Erkin VOHIDOV,
O'zbekiston Xalq
shoiri

MATMUSANING QISHLOG'I

Donishqishloq degan joy
Bordir bizning tomonda.
O'sha qishloq ahlidek
Dono xalq yo'q jahonda.

Jo'yak tortib tomiga
Makka ekkan o'shalar.
Kalishini perronga
Yechib ketgan o'shalar.

Yuz qop ganchni bir yo'la
Suvga qorgan u yerlik.
Echkini sartaroshga
Olib borgan u yerlik.

Ko'rib minoralarni
O'sha yerlik ulug'lar
Degan: «Bular teskari
Turib qolgan quduqlar».

Tomdan boshlab uy qurmoq
Bo'lib tikkan havoza,
Devori yo'q hovliga
O'rnatgan ham darvoza;

Oyga chiqmoq yo'li bor,
Juda oson degan ham,

Temir yo'lni ko'tarsa,
Tayyor narvon degan ham;

Mashinasi bor turib
Minib yurgan xachirga,
Xizmat qilgan «Volga»si
Eshakka yem tashirga;

Pashshaga sopqon otgan,
Qopqon qo'ygan chivinga,
Almashtirgan sarrofdan
O'tgan kunni indinga;

Oy nuriga xum tutib,
Umid qilgan pishloqdan —
Sohibxayol farishta
O'sha Donishqishloqdan.

Donishqishloq qayerda?
O'zimizning tomonda.
O'sha qishloq xalqidek
Dono xalq yo'q jahonda.

Aql ko'plik qilsa, bosh
Yoriladi deb halak —
Boshlariga donolar
Kiyib yurar chamberak.

Sodda demang ularni,
Ular sodda bo'lmaydi.
Kuldirsa ham sizlarni,
O'zlari hech kulmaydi.

U mashhur Aldarko'sa,
Kalko'saning qishlog'i.
O'zimizning qahramon
Matmusaning qishlog'i.

Kitob bo'lar ta'rifi,
Yozsa ming bir sahifa.
Donishqishloq ahlidan
Tinglang uch-to'rt latifa...

MATMUSANING QALPOG'I

Qalpoq oldi Matmusa,
Qalpoq desa — qalpoqday.
Uni kiyib Matmusa,
Yigit bo'ldi chaqmoqday.

O'nta qo'yga arziydi,
Yaraqlashi bir jahon.
Bir qarasang — suvsardek.
Bir qarasang — olmaxon.

Qalpoq emas — ertak u,
Qalpoq emas — tilla toj!
Qo'ying-chi, restoranda
Yuvmasa hech yo'q iloj.

Kirdilar, o'ltirdilar,
Buyurdilar araqni.

Dono Matmusa uchun
Ichdilar bosh qadahni.

Qalpoqqa teri bergan
Suvsar uchun ichdilar.
Shunday qalpoqni sotgan
Ovsar uchun ichdilar.

Eslanmagan qishloqning
Itigacha qolmadi.
Maqtalmagan qalpoqning
Ipigacha qolmadi.

Xo'p ichdilar o'ylamay
Hisob-kitob qilmoqni.
Oxirida pul yetmay,
Topshirdilar qalpoqni.

MATMUSANING LAGANI

Matmusavoy shahardan
Lagan olib qaytardi.
Yo'l-yo'lakay o'y surib,
O'z-o'ziga aytardi:

Bu laganni ko'tarib
Olib borsam qishloqqa,

Xotin uni albatta
Idish qilar pishloqqa.

Tiyib bo'lmas hech qachon
Bola-chaqa deganni.
Ular pishloq talashib
Sindirishar laganni.

Shunda izlab chegachi
Men notavon bechora,
Qayta kelib shaharga
Bo'ladirman ovora.

Mashoyixlar gapi bor
Ish ko'zini bil, degan.
Har yumushda ertaning
Hisobini qil, degan.

Nima qilsam ekan deb,
Bir dam o'yga toldi u.
So'ng laganni sindirib,
Chegalatib oldi u.

Shunday qilib, uyiga
Qaytdi og'zi quloqqa.
Hamma uning aqliga
Qoyil qoldi qishloqqa.

Davomi kelgusi sonda.